



Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój



Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny



Instytut Pracy i Spraw Socjalnych

Baza pomiaru krajowych Strategii i Programów

Opracowanie przygotowane w ramach projektu pod nazwą „Narzędzie agregowania i monitorowania danych w obszarze włączenia społecznego”

Warszawa, czerwiec 2018 r.



Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

IPiSS
INSTYTUT PRACY I SPRAW SOCJALNYCH



Spis treści

1. Wstęp	3
2. Identyfikacja celów, mierników i proponowanych rozwiązań zawartych w strategiach na szczeblu krajowym w odniesieniu do ubóstwa i wykluczenia społecznego	4
3. Identyfikacja celów i mierników zawartych w wybranych międzynarodowych dokumentach o charakterze strategicznym w odniesieniu do ubóstwa i wykluczenia społecznego.....	28
4. Przegląd wskaźników wg typu dokumentu strategicznego, ich geograficznego poziomu analizy, źródła i aktualności.....	37
WNIOSKI	51
Dokumenty źródłowe	54

1. Wstęp

Raport zawiera przegląd strategii i programów na szczeblu krajowym, które w swojej diagnozie, wyzwaniach i proponowanych działaniach odnoszą się do tematyki pomocy i integracji społecznej oraz przeciwdziałania ubóstwu. Analizie poddano przede wszystkim zdefiniowane w dokumentach strategicznych cele i mierniki służące monitorowaniu tych zjawisk. Punktem wyjścia było założenie, że odpowiednio dobrane wskaźniki przyczynią się do ułatwienia planowania polityki krajowej w zakresie włączenia społecznego.

Dlatego zidentyfikowane wskaźniki oceniono m.in. pod względem ich aktualności rozumianej jako dostępność danych w czasie, użyteczności, również w kontekście wykorzystania ich w ramach oceny zasobów pomocy społecznej, możliwości ich monitorowania w wymiarze geograficznym.

Raport stanowi jeden z produktów Zadania 2. pn. *Opracowanie zakresu danych niezbędnych do pozyskiwania na szczeblu krajowym, w celu planowania polityki krajowej w zakresie włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu* projektu Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój pn. Narzędzie agregowania i monitorowania danych w obszarze włączenia społecznego realizowanego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej we współpracy z Instytutem Pracy i Polityki Społecznej. Zadania realizowane w projekcie, a w szczególności raport dotyczący pomiaru krajowych strategii i programów są komplementarne wobec planowanego projektu PO WER 2.5 Skuteczna pomoc społeczne pn. *Opracowanie narzędzia do programowania strategicznego w obszarze przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu na poziomie lokalnym dla jednostek samorządu terytorialnego*.

Analiza została sporządzona w oparciu o dane dostępne w maju 2018 r. (moment pisania raportu) na stronach internetowych Głównego Urzędu Statystycznego, Eurostatu oraz Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Podejście to pozwoliło na sprawdzenie dostępności wskaźników nie tylko na podstawie kalendarzy publikacji danych w obszarach tematycznych związanych z problematyką ubóstwa lub wykluczenia społecznego. Należy przy tym zaznaczyć, że dane za 2016 r. dotyczące polskich wskaźników ubóstwa dostępne były w maju 2017 r., europejskich wskaźników ubóstwa lub wykluczenia społecznego – w październiku 2017 r., PKB – w grudniu 2017 r. (choć wyniki wstępne już w czerwcu 2017 r.), demografii – w lipcu 2017 r., rynku pracy – w kwietniu 2018 r. (a wcześniej dane średnioroczne w kwietniu 2017 r.).

2. Identyfikacja celów, mierników i proponowanych rozwiązań zawartych w strategiach na szczeblu krajowym w odniesieniu do ubóstwa i wykluczenia społecznego

Strategie krajowe i programy o charakterze strategicznym są niezbędnymi elementami nowoczesnego i efektywnego zarządzania polityką na szczeblu krajowym i regionalnym. Wymagają zdefiniowania kluczowych obszarów dla rozwoju gospodarczego i społecznego, ich diagnozy, zidentyfikowania wyzwań i koniecznych do podjęcia działań. Dokumenty o charakterze strategicznym zawierają też średnio lub długoterminowe cele wraz z miernikami, które należy osiągnąć, aby region czy kraj były konkurencyjne wobec zmieniającej się rzeczywistości.

Jednym z kluczowych obszarów, pojawiającym się we wszystkich strategiach tworzonych na szczeblu krajowym jest polityka społeczna, a w szczególności tematyka integracji społecznej (włączenia społecznego, inkluzji społecznej) i przeciwdziałania ubóstwu.

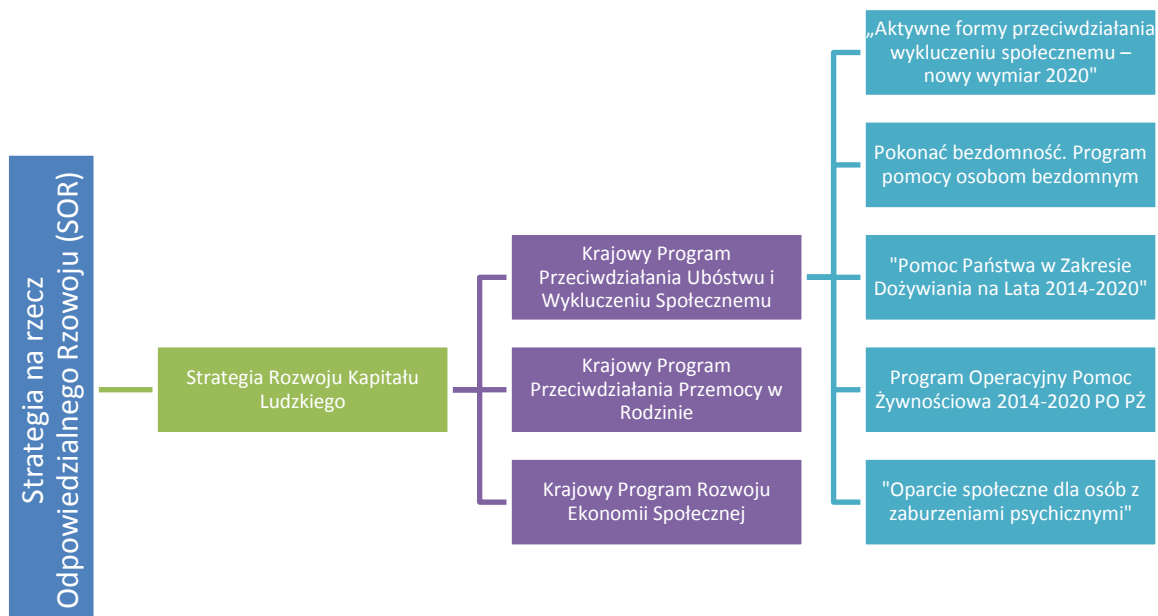
Do najważniejszych dokumentów dotyczących polityki krajowej o charakterze strategicznym, zawierających jako odrębny obszar politykę społeczną, należą:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (przyjęta w 2017 r., SOR) – najbardziej ogólna i aktualna strategia rozwoju Polski. Wyznacza średnio i długoterminowe cele w różnych obszarach kluczowych dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Stanowi punkt wyjścia dla nowych strategii szczegółowych oraz do aktualizacji obecnie obowiązujących dokumentów powstałych przed 2016 r.
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (przyjęta w 2013 r., SRKL) – jedna z tzw. 9 strategii zintegrowanych, będąca uszczegółowieniem strategii ogólnej (w momencie jej ustanawiania – Strategii Rozwoju Kraju 2020). Obecnie podlega aktualizacji, która ma zapewnić jej spójność z celami SOR. Adresuje problematykę zapewnienia kapitału ludzkiego o odpowiednio wysokich kwalifikacjach i kompetencjach gotowego na podejmowanie wyzwań związanych z coraz silniejszą globalną konkurencją i szybkim wzrostem gospodarczym. Zakłada się, że wysoki poziom kapitału ludzkiego jest konieczny do zapewnienia dobrej jakości, bezpiecznej pracy, a także pomaga w uniknięciu ubóstwa i wykluczenia społecznego.
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar integracji (przyjęty w 2014 r., KPPUiWS) – program o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, ustanowiony pierwotnie w celu realizacji średniookresowej „Strategii Rozwoju Kraju 2020” oraz SRKL i pozostałych dokumentów o charakterze strategicznym. W jego przygotowanie zaangażowani byli poza urzędnikami Ministerstwa liczni eksperci z organizacji pozarządowych od lat zajmujący się problematyką integracji społecznej i ubóstwa. Działania w nim zawarte wpisują się w obecnie obowiązującą Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Przewiduje się, że w kolejnym roku również KPPUiWS zostanie zaktualizowany tak, by jego cele odpowiadały celom zdefiniowanym w Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju.

Pozostałe dokumenty, które poruszają problematykę wykluczenia społecznego i ubóstwa to m.in.:

- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020
- Program „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – nowy wymiar 2020”
- Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym
- „Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania na Lata 2014-2020”
- Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020
- „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi”

Schemat 1. Hierarchia obowiązujących dokumentów strategicznych i programów o charakterze operacyjnym



Źródło: opracowanie własne

Niezbędnym elementem każdej strategii czy programu jest opracowanie odpowiedniej bazy mierników, pozwalających ocenić nie tylko postęp w realizacji wyznaczonych celów, ale także jego tempo i, pośrednio, skuteczność działań o charakterze operacyjnym. W związku z tym, że problematyka wykluczenia społecznego jest najczęściej wypadkową różnorodnych działań obejmujących m.in. takie obszary jak opieka instytucjonalna, edukacja, rynek pracy, polityka rodzinna, pomoc społeczna, zdrowie, wybranie jednego, syntetycznego wskaźnika może prowadzić do zbyt wąskiego zawężenia wniosków i błędów interpretacyjnych, a w konsekwencji do podejmowania złych decyzji. Stąd w obszarze wykluczenia społecznego i ubóstwa stosowane jest wiele mierników

ukazujących jakość życia społeczeństwa z różnych perspektyw. Poniższa analiza zawiera przegląd wskaźników używanych w tym obszarze w ogólnokrajowych dokumentach strategicznych.

STRATEGIA NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU

Data przyjęcia dokumentu:	14 lutego 2017 r.
Organ przyjmujący:	Rada Ministrów
Horyzont czasowy:	Średniookresowy (2020 r.) oraz długookresowy (2030 r.)
Opis:	Dokument jest kluczową strategią rozwojową określającą średnio i długookresową politykę państwa polskiego w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym. Identyfikuje najważniejsze pułapki rozwojowe, które należy przezwyciężyć: średniego dochodu, braku równowagi, przeciętnego produktu, demograficzną i słabości instytucjonalnej. Za bariery rozwoju gospodarczego Polski uznano również m.in. nierówności społeczne. Dokument duży nacisk kładzie na wdrożenie modelu opartego na rozwoju zrównoważonym.
Cel główny:	<i>Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.</i> W dokumencie przyjmuje się, że spójność społeczna jest najważniejszym czynnikiem rozwoju, dlatego działania w sferze gospodarczej powinny być podporządkowane podnoszeniu poziomu i jakości życia społeczeństwa polskiego.
Cele szczegółowe:	<ul style="list-style-type: none"> • Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną • Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony • Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu
Rezultaty:	W perspektywie długookresowej spełnienie celu głównego SOR dla obywateli ma znaleźć odzwierciedlenie w poprawie jakości ich życia i zmniejszeniu liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Będzie to możliwe do osiągnięcia m.in. poprzez wzrost zamożności, zapewnienie odpowiedniej jakości edukacji podwyższającej kwalifikacje i kompetencje, wzrost zatrudnienia i lepsze jakościowo miejsca pracy, dostępności odpowiedniej opieki medycznej. Zakłada się również, że przeciętny dochód gospodarstw domowych wyniesie 76-80% średniej UE do roku 2020, a do roku 2030 r. wzrośnie do poziomu średniej UE, przy jednoczesnym dążeniu do zmniejszania dysproporcji w dochodach między poszczególnymi regionami.
Kluczowe wskaźniki w odniesieniu do ubóstwa lub wykluczenia społecznego:	<ul style="list-style-type: none"> • Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (spadek z 23,4% w 2015 r. do 20,0% w 2020 r. i 17,0% w 2030 r.) • Współczynnik Giniego (spadek z 30,6 punktów w 2015 r. do 30 pkt w 2020 r. i 27 pkt w 2030 r.)

Proponowane rozwiązania / projekty przyczyniające się do realizacji celów:

- Polityka rodzinna i opieka nad dziećmi (MRPiPS)
- Zdrowa mama (MZ)
- Program kompleksowego wsparcia dla rodzin *Za życiem* (MRPiPS)
- Narodowy Program Mieszkaniowy (MliR)
- Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo*Uczestnictwo*Solidarność (MRPiPS)
- (NIE)Samodzielni (MRPiPS)
- Przestrzeń dla wszystkich (MR)
- Skuteczna pomoc społeczna (MRPiPS)
- Ekonomia solidarności społecznej (MRPiPS)
- Włączeni w edukację (MEN)
- Leki 75+ (MZ)
- Inkubator Innowacji Społecznych (MR)
- Gwarancje dla młodzieży (MRPiPS)
- Nowe szanse dla wsi (MRiRW)
- Strategia na rzecz Osób Niepełnosprawnych 2017-2030 (MRPiPS)

Wskaźniki przedstawione w strategii jako baza pomiaru realizacji zamierzeń w odniesieniu do polityki społecznej, w tym w szczególności polityki przeciwdziałaniu ubóstwu i wykluczeniu społecznemu obejmują następujące obszary: dochodowy, związany z jednej strony z poziomem ubóstwa dochodowego z drugiej zaś z poziomem nierówności w przekroju dochodów; poprawy aktywności zawodowej grup zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy; edukacji w odniesieniu do dzieci; starzenia się populacji oraz mieszkalnictwa.

Lista wskaźników realizacji SOR w odniesieniu do celu: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału ludzkiego na rynku pracy.

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2015 r.)	2020 r.	2030 r.
Skorygowany realny dochód do dyspozycji brutto gospodarstw domowych na 1 mieszkańca wg PPP (UE28=100) [%]	69,0	76,0-80,0	100,0
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym [%]	23,4	20,0	17,0
PKB na 1 mieszkańca wg PPP (UE28=100)	69,0	75,0-78,0	95,0
Współczynnik Giniego - wskaźnik rozkładu dochodów	30,6	30,0	27,0
Wskaźnik zatrudnienia kobiet z najmłodszym dzieckiem w wieku do 5 lat [%]	64,1	65,0	70,0



Stopa ubóstwa skrajnego [%]	6,5	5,5	4,5
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach społecznych [%]	17,6	14,0	12,0
Odsetek dzieci w wieku 0-3 lata objętych różnymi formami opieki instytucjonalnej [%]	8,1	10,0	33,0
Wskaźnik aktywnego starzenia się (AAI) (2014)	28,1	30,0	35,0
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata [%]	67,8	71,0	73,0
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	23,9	28,5	35,4
Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców	367,3	389,0	435,0

Uwaga: kolejność wskaźników odpowiada temu jak zostały zaprezentowane w Strategii



STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU LUDZKIEGO (w aktualizacji)

Data przyjęcia dokumentu:	18 czerwca 2013 r.
Organ przyjmujący:	Rada Ministrów
Horyzont czasowy:	Średniookresowy (2020 r.)
Opis:	<p>Strategia skupia się na kompleksowym i ustawicznym rozwoju kapitału ludzkiego, który jest kluczowy w budowaniu konkurencyjnej, opartej na wiedzy gospodarce. Stanowi też istotny element jej innowacyjności. Odzwierciedleniem tego podejścia jest przedstawienie budowania kapitału jako procesu składającego się z 5 etapów życia: 1) wczesnego dzieciństwa, 2) edukacji szkolnej, 3) edukacji na poziomie wyższym, 4) aktywności zawodowej, uczenia się dorosłych i rodzicielstwa, 5) starości.</p> <p>Strategia była jedną z 9 strategii zintegrowanych, które spajane były Strategią Rozwoju Kraju 2020 i Długookresową Strategią Rozwoju Kraju Polska 2030. Od momentu przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, koncepcja zarządzania polityką rozwoju kraju uległa zmianie, która wymaga dokonania aktualizacji SRKL.</p>
Cel główny:	<i>Rozwijanie kapitału ludzkiego przez wydobywanie potencjałów osób, tak aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym we wszystkich etapach życia.</i>
Cele szczegółowe:	<ul style="list-style-type: none">• Wzrost zatrudnienia• Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych• Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym• Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej• Podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli
Rezultaty:	<p>W perspektywie średniookresowej realizacja SRKL ma sprzyjać kompleksowemu rozwojowi kraju, widocznemu m.in. poprzez wysoki poziom zatrudnienia, lepszą jakość życia obywateli, nowoczesny system opieki zdrowotnej oraz system edukacji zapewniający zdobycie wysokiej jakości kwalifikacji.</p>
Kluczowe wskaźniki w odniesieniu do ubóstwa lub wykluczenia społecznego:	<ul style="list-style-type: none">• Wskaźnik rozwoju społecznego (HDI) (wzrost z 0,813 pkt w 2011 r. (39 miejsce w rankingu) do nie mniej niż 0,820 w 2020 r. (35 miejsce w rankingu))• Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (spadek z 27,2% w 2011 r. do 22,0% w 2020 r.)
Proponowane rozwiązania / projekty przyczyniające się do realizacji celów:	<ul style="list-style-type: none">• Resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „Maluch”• projekty pilotażowe Ministra Pracy i Polityki Społecznej:<ul style="list-style-type: none">○ Twoja kariera-Twój wybór○ Partnerstwo w pracy• Program „Solidarność Pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywizacji zawodowej osób w wieku 50+”

- Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012-2013
- Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich 2009-2013

Kluczowe wskaźniki z punktu widzenia realizacji celów strategii w jej obecnym kształcie odwołują się do rozwoju społecznego mierzonego wskaźnikiem syntetycznym obejmującym obszary dochodu narodowego, poziomu wykształcenia populacji, oczekiwanej długości życia (wskaźnik Human Development Index wykorzystywany przez UNDP). Ponadto wskaźniki obejmują obszar aktywności na rynku pracy grup wchodzących i wychodzących z rynku pracy oraz zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy z powodu niepełnosprawności. W odniesieniu do ubóstwa i wykluczenia społecznego strategia przywołuje wskaźnik relatywnego zagrożenia ubóstwem, wykluczenia z nowych technologii i ubóstwa mieszkaniowego.

- **Lista wskaźników realizacji SRKL w odniesieniu do celu szczegółowego: Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.**

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2011 r.)	2020 r.
Wskaźnik rozwoju społecznego (HDI) [pkt]	0,813	0,820
Udział uczniów niepełnosprawnych uczęszczających do szkół ogólnodostępnych w ogólnej liczbie dzieci niepełnosprawnych objętych edukacją szkolną [%]	44,5	50,0
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym [%]	27,2	22,0
Liczba rodzin, która korzysta z usług asystentów rodziny	18 947 (2012)	59 000
Odsetek dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej [%]	71,0	90,0
Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców	350,4	388,0
Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych [%]	20,7	27,0
Osoby młode w wieku 20-24 lata niepracujące, nieuczące się i niedokształcające się [%]	18,2	16,2
Osoby młode w wieku 25-29 lat niepracujące, nieuczące się i niedokształcające się [%]	21,4	18,0
Odsetek osób należących do mniej uprzywilejowanych grup społecznych, które regularnie (przynajmniej raz w tygodniu) korzystają z Internetu [%]	40,0	65,0
Odsetek zatrudnionych osób skazanych lub ukaranych [%]	30,0	35,0

**KRAJOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA UBÓSTWU I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU 2020.
NOWY WYMIAR AKTYWNEJ INTEGRACJI.**

Data przyjęcia dokumentu:	12 sierpnia 2014 r.
Organ przyjmujący:	Rada Ministrów
Horyzont czasowy:	Średniookresowy (2020 r.)
Opis:	<p>Program jest dokumentem o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, utworzony w celu realizacji Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 w zakresie włączenia społecznego oraz innych strategii rozwoju. Stanowi realizację krajowej polityki społecznej oraz wpisuje się w warunek 9.1 warunkowości ex ante dla Europejskiego Funduszu Społecznego, dotyczący istnienia i realizacji krajowych strategicznych ram polityki na rzecz ograniczania ubóstwa i aktywnej integracji osób wykluczonych.</p> <p>Prezentuje projektowaną politykę państwa w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wskazując jej cele i kierunki.</p>
Cel główny:	<p><i>Trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln osób oraz wzrost spójności społecznej.</i></p> <p>W 2010 r. (czas kryzysu ekonomicznego) Polska w ramach realizacji europejskiej strategii „Europa 2020” zobowiązała się do zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym o 1,5 mln osób do 2020 r. w porównaniu z 2008 r. (wszystkie kraje Unii miały docelowo zmniejszyć liczbę osób ubogich lub wykluczonych społecznie o 20 mln). W 2013 r. okazało się, że liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym spadała o 1,7 mln osób. W związku z tym, postanowiono, aby celem było utrwalenie tego rezultatu, również w czasie trudności gospodarczych oraz dalsza redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego.</p>
Cele szczegółowe:	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży (Cel operacyjny 1) • Stworzenie młodzieży szans wejścia na rynek pracy i tworzenia rodzin (Cel operacyjny 2) • Rozwój systemu aktywnej integracji dla osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem (Cel operacyjny 3) • Zapobieganie niepewności mieszkaniowej (Cel operacyjny 4) • Zapewnienie osobom starszym, niepełnosprawnym, zależnym przyjaznej opieki, możliwości aktywnego spędzania czasu, włączanie ich w życie publiczne i rynek pracy (Cel operacyjny 5)
Rezultaty:	<p>Zapewnienie obywatelom dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, które zwiększają szanse na aktywizację, w tym zawodową oraz pomagają kompleksowo zapobiegać popadnięciu w ubóstwo lub wykluczenie społeczne. Bezpośrednim rezultatem będzie utrwalenie spadku opisanego w celu głównym, a także dalsze zmniejszanie zasięgu ubóstwa i wykluczenia społecznego w Polsce.</p>
Kluczowe wskaźniki w	<ul style="list-style-type: none"> • Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym

odniesieniu do ubóstwa
lub wykluczenia
społecznego:

(spadek z 27,2% w 2011 r. do 20,0-23,0% w 2020 r.)

Proponowane rozwiązania
/ projekty przyczyniające
się do realizacji celów:

Program, w związku z jego operacyjnym charakterem, bardzo szczegółowo przedstawia proponowane rozwiązania. W związku z tym, poniżej ograniczono się do zaprezentowania działań, które te rozwiązania grupują.

- Zwiększenie bezpieczeństwa żywnościowego jako jedna z form pomocy dla rodzin, dzieci i młodzieży
- Rozwój usług edukacyjnych i opiekuńczych dla dzieci
- Wsparcie działań z zakresu profilaktyki wykluczenia społecznego prowadzonych na rzecz rodziny
- Wsparcie rodzin w kryzysie lub zagrożonych kryzysem
- Poszerzenie zakresu wsparcia w systemie świadczeń finansowych dla rodzin
- Wsparcie kobiet i mężczyzn w powrocie na rynek pracy po przerwie związanej z wychowaniem dziecka lub opieką nad osobą zależną
- Wzmocnienie funkcji socjalnej i wczesno-interwencyjnej szkoły, w koordynacji z rozwojem różnych usług profilaktycznych i socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży realizowanych poza szkołą w środowisku
- Unowocześnianie systemu kształcenia młodzieży poprzez zorientowanie na kształcenie kompetencji kluczowych: kreatywności, przedsiębiorczości oraz kooperacji
- Doskonalenie modelu kształcenia zawodowego oraz promocja kształcenia zawodowego w powiązaniu z rynkiem pracy
- Wdrożenie kompleksowego systemu pierwszego zatrudnienia młodzieży opartego o zintegrowane działania instytucji edukacyjnych, rynku pracy i integracji społecznej
- Zwiększenie uczestnictwa w życiu publicznym i zawodowym jednostek i rodzin zagrożonych marginalizowaniem społecznym poprzez system aktywnej integracji
- Budowa aktywnych, zdolnych do rozwoju społeczności – podnoszenie społecznego i ekonomicznego potencjału zmarginalizowanych, wieloproblemowych społeczności
- Rozwój społecznych usług użyteczności publicznej, zwłaszcza usług środowiskowych
- Poprawa systemu włączania osób niepełnosprawnych do życia społecznego i zawodowego
- Poprawa dostępności do świadczeń zdrowotnych
- Działania na rzecz włączenia społecznego migrantów
- Promocja aktywności zawodowej i społecznej seniorów
- Stworzenie nowego systemu opieki nad osobami niesamodzielnymi i w podeszłym wieku

- Zwiększenie dostępności i jakości opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji medycznej dla osób starszych
- Rozwój środowiskowych form pomocy i samopomocy seniorów. Rozwój aktywności i wolontariatu seniorów
- Rozwój mieszkalnictwa i budownictwa społecznego
- Zintegrowane działania na rzecz zapobiegania utraty mieszkania, zadłużeniom czynszowym, eksmisjom i bezdomności
- Diagnozowanie problemu wykluczenia mieszkaniowego
- Rozwiązywanie problemu bezdomności
- Uporządkowanie systemu programowania polityki społecznej
- Zmiana systemu pomocy społecznej w celu zwiększenia bezpieczeństwa obywateli
- Poprawa dostępności do pomocy udzielanej przez publiczne służby zatrudnienia dla osób zainteresowanych poprawą swojej sytuacji na rynku pracy oraz dla pracodawców
- Jakość pracy socjalnej, usług socjalnych, instytucji rynku zatrudnienia

Wykorzystane w KPPUiWS wskaźniki obejmują monitorowanie zasięgu ubóstwa lub wykluczenia społecznego, aktywności zawodowej (ze względu na grupy będące w największym stopniu narażone na bezrobocie m.in. kobiety z małymi dziećmi, niepełnosprawni, młodzież), zasięgu opieki instytucjonalnej dla dzieci do lat 6, dostępu do usług oferowanych przez pomoc społeczną, zdrowia i mieszkalnictwa.

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2011 r.)	2020 r.
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (wskaźnik zbiorczy) [%]	27,2	20,0-23,0
Wskaźnik zatrudnienia kobiet z najmłodszym dzieckiem w wieku do 5 lat [%]	57,7	63,0
Udział kobiet powracających na rynek pracy po urodzeniu dziecka w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych [%]	10,4	8,0
Odsetek dzieci w wieku do 3 lat objętych opieką instytucjonalną [%]	3,7	33,0
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych opieką przedszkolną, w podziale: Ogółem / Miasto / Wieś [%]	69,2 / 84,1 / 49,3	90,0 / 94,0 / 85,0
Odsetek noworodków objętych badaniami przesiewowymi w kierunku rzadkich wad metabolizmu [%]	42,0	100,0
Liczba rodzin, która korzysta z usług asystentów rodziny	bd.	59 000
Stopa bezrobocia absolwentów szkół prowadzących kształcenie zawodowe: policealnych i średnich zawodowych oraz	40,6	35,9

zasadniczych zawodowych [%]		
Odsetek dzieci niepełnosprawnych uczęszczających do szkół ogólnodostępnych w relacji do ogólnej liczby dzieci niepełnosprawnych objętych edukacją szkolną [%]	47,4	50,0
Wskaźnik bierności społecznej młodzieży, NEET (not in employment, education or training – osoby niepracujące - bezrobotne i bierne zawodowo, a jednocześnie nieuczestniczące w kształceniu lub szkoleniu) dla osób w wieku: 20-24 lat / 25-29 lata [%]	18,2 / 21,4	16,2 / 18,0
Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 [%]	20,7	27,0
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 16-64 korzystających z pomocy społecznej po zakończeniu uczestnictwa w działaniach na rzecz aktywnej integracji po 36 miesiącach od zakończenia działań [%]	36,0	42,0
Liczba korzystających z pomocy społecznej objętych kontraktami socjalnymi	74 686	100 000
Procent osób usamodzielnionych ekonomicznie po zatrudnieniu socjalnym [%]	40,0	55,0
Europejski Konsumencki Indeks Zdrowia	577 pkt - 27 miejsce (2012)	podwyższenie
Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców	350,4 (2013)	388,0
Stosunek spraw egzekucyjnych dotyczących opróżnienia lokali mieszkalnych załatwionych ostatecznie przez wyegzekwowanie świadczenia na podstawie tytułu wykonawczego, z którego nie wynika prawo dłużnika do lokalu socjalnego lub zamiennego, do ogólnej liczby spraw egzekucyjnych dotyczących opróżnienia lokali mieszkalnych załatwionych ostatecznie przez wyegzekwowanie świadczenia [%]	32,2 (2013)	15,0
Przeciętne trwanie życia w zdrowiu (HLY); kobiety / mężczyźni	62,3 (2010) / 58,5 (2010)	podwyższenie
Współczynniki aktywności zawodowej osób w wieku 55-69 lat Ogółem / Kobiety / Mężczyźni Miasto / Wieś [%]	33,2 / 24,0 / 43,9 / 33,5 / 32,5	35,8 / 26,7 / 48,0 / 39,0 / 36,0

KRAJOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Data przyjęcia dokumentu:	25 września 2006 r. (edycja 2006-2016) / 29 kwietnia 2014 r. (edycja 2014-2020)
Organ przyjmujący:	Rada ministrów
Horyzont czasowy:	Średniookresowy (2020 r.)
Opis:	Od kilkunastu lat zaczyna przebijać się do świadomości społecznej problem przemocy w rodzinie. Początkowo problem ten był

	<p>marginalizowany i przemilczany. Stopniowo jednak zaczęto podejmować różne działania mające na celu łagodzenie skutków społecznych tego zjawiska. Jednak skala zjawiska, która w pełni zaczyna dopiero docierać do szerokiej społeczności m. in. poprzez media, wymaga szerszego podejścia do tematu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i uwzględnienia tej kwestii w polityce społecznej państwa. Program powstał we współpracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwem Sprawiedliwości, Ministerstwem Zdrowia, Ministerstwem Edukacji Narodowej. Punktem wyjścia do opracowania Programu była analiza dotychczasowego stanu wiedzy teoretycznej i badawczej na temat przemocy w rodzinie zarówno w Polsce, jak i w innych krajach europejskich oraz dotychczasowe doświadczenia krajowe w zapobieganiu przemocy w rodzinie.</p>
Cel główny:	<p>Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Polsce. Do realizacji tego celu zostaną zaangażowane instytucje i organizacje rządowe, samorządowe i pozarządowe w Polsce.</p>
Cele szczegółowe:	<ul style="list-style-type: none">• <i>Cel szczegółowy 1</i> - zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie• <i>Cel szczegółowy 2</i> - zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie• <i>Cel szczegółowy 3</i> - zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie• <i>Cel szczegółowy 4</i> - zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług
Rezultaty:	<p>Są zbieżne z celem głównym. Zakłada się, że zadania realizowane w ramach Programu doprowadzą do zwiększenia skuteczności pomocy i wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym lub dotkniętym przemocą poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none">• upowszechnienie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,• podniesienie świadomości społecznej dotyczącej przemocy w rodzinie,• zwiększenie dostępności specjalistycznej pomocy dla osób i rodzin doświadczających przemocy, w tym zapewnienie miejsc w całodobowych placówkach udzielających pomocy,• podniesienie jakości usług świadczonych przez przedstawicieli instytucji realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,• zintensyfikowanie i podniesienie jakości działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie,• wzrost liczby osób profesjonalnie zajmujących się

	<p>świadczeniem usług skierowanych na problematykę przemocy w rodzinie.</p> <p>W następstwie realizacji Programu nastąpi zmniejszenie liczby osób i rodzin dotkniętych przemocą.</p>
<p>Kluczowe wskaźniki w odniesieniu do ubóstwa lub wykluczenia społecznego:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Odsetek osób, które doznały przemocy fizycznej, psychicznej i seksualnej w rodzinie na obszarze Polski wśród mieszkańców Polski
<p>Proponowane rozwiązania / projekty przyczyniające się do realizacji celów:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój działań profilaktycznych skierowanych do osób i rodzin zagrożonych i dotkniętych problemem przemocy w rodzinie w tym poprzez realizację gminnych i powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar oraz wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie • cykliczne przeprowadzenie diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie • realizacja kampanii społecznych, informacyjnych • rozwój infrastruktury świadczącej całodobową pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie w tym specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie • realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oraz programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie • realizacja szkoleń, konferencji oraz oddziaływań w formie poradnictwa dla służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Wskaźniki opracowane do KPPWR monitorują przede wszystkim zasięg przemocy w rodzinie, liczbę programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych na różnych szczeblach samorządu terytorialnego, liczbę ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy, stopień przeszkolenia pracowników realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2011 r.)	2020 r.
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie objętych pomocą całodobową	7 569	7 057
procent osób doznających przemocy na obszarze Polski	39%	31%
liczba opracowanych i realizowanych gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar	2 040	2 479

przemocy w rodzinie		
liczba opracowanych i realizowanych powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	270	380
liczba opracowanych i realizowanych wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie	13	16
liczba specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, które stworzyły miejsca noclegowe dla osób doświadczających przemocy w rodzinie	35	37
liczba utworzonych zespołów interdyscyplinarnych	2 278	2 479
liczba sporządzonych ogółem formularzy „Niebieskich Kart - A”	18 857	31 894
liczba sporządzonych ogółem formularzy „Niebieskich Kart – C”	7 119	13 872
liczba osób stosujących przemoc w rodzinie uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	4 700	4 850
liczba osób stosujących przemoc w rodzinie uczestniczących w programach psychologiczno-terapeutycznych	0	1 500
liczba sporządzonych ogółem formularzy „Niebieskich Kart – D”	5 112	9 961
liczba osób uczestniczących w szkoleniach dla przedstawicieli służb i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	5 310	10 347
liczba osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc oddanych różnym formom poradnictwa i wsparcia psychologicznego (superwizja, coaching, grupy wsparcia)	0	2 278
liczba osób uczestniczących w konferencji organizowanej przez MPiPS	100	150

KRAJOWY PROGRAM ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ

Data przyjęcia dokumentu:	12 sierpnia 2014 r.
Organ przyjmujący:	Rada ministrów
Horyzont czasowy:	Średniookresowy (2020 r.)
Opis:	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES) jest dokumentem o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, utworzonym w celu realizacji m.in. Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 oraz innych strategii rozwoju. Wyznacza kluczowe kierunki interwencji publicznej mające służyć kształtowaniu jak najlepszych warunków dla rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych. Adresowany jest przede wszystkim do instytucji publicznych, tworzących i realizujących konkretne polityki, jak również do osób działających w sektorze ekonomii społecznej.
Cel główny:	<i>W roku 2020 ekonomia społeczna stanowi ważny czynnik wzrostu zatrudnienia, spójności społecznej oraz rozwoju kapitału społecznego co oznacza, że Do roku 2020 podmioty ekonomii społecznej staną się</i>

<i>ważnym elementem aktywizacji osób w trudnej sytuacji na rynku pracy oraz dostarczycielem usług użyteczności publicznej działającym we wspólnotach samorządowych.</i>	
Cele szczegółowe:	<ul style="list-style-type: none">• Wzmocnienie roli podmiotów ekonomii społecznej we wspólnotach samorządowych (<i>Cel operacyjny 1</i>),• Powstanie i utrzymanie 35 tysięcy miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych (<i>Cel operacyjny 2</i>),• Poprawienie mechanizmów zarządzania i koordynacji w obszarze polityki wspierania ekonomii społecznej (<i>Cel operacyjny 3</i>),• Wzrost kompetencji w obszarze ekonomii społecznej w społeczeństwie (<i>Cel operacyjny 4</i>).
Rezultaty:	Są powtórzeniem celów szczegółowych.
Kluczowe wskaźniki w odniesieniu do ubóstwa lub wykluczenia społecznego:	<ul style="list-style-type: none">• Brak wskaźników bezpośrednio oddziałujących na ubóstwo lub wykluczenie społeczne. Niemniej rozwój ekonomii społecznej oraz trzeciego sektora może przełożyć się na większą różnorodność i lepszą jakość działań skierowanych także do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Duże znaczenie dla pomocy osobom zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym może mieć rozwój podmiotów ekonomii społecznej oraz możliwość wspierania rozwoju usług aktywnej integracji (np. wspierane zatrudnienie w Centrach i Klubach Integracji Społecznej)
Proponowane rozwiązania / projekty przyczyniające się do realizacji celów:	<ul style="list-style-type: none">• Wspieranie partycypacyjnych modeli badania potrzeb społecznych i planowania lokalnego• Wspieranie lokalnej samoorganizacji i aktywności obywatelskiej• Wspieranie rozwoju usług użyteczności publicznej poprzez ekonomię społeczną• Wspieranie rozwoju działań ekonomii społecznej w kluczowych sferach rozwojowych• Określenie otoczenia prawnego ekonomii społecznej• Określenie zasad zamówień publicznych i pomocy publicznej wspierających rozwój ekonomii społecznej.• Bezzwrotne instrumenty finansowe• Zwrotne instrumenty finansowe• Usługi wsparcia ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych• Wsparcie rozwoju sieci kooperacji i partnerstw ekonomii społecznej• Koordynacja polityki wobec ekonomii społecznej na poziomie krajowym• Koordynacja polityki ekonomii społecznej na poziomie regionalnym• Samoorganizacja ekonomii społecznej

- Monitoring ekonomii społecznej
- Ekonomia społeczna jako idea i tożsamość kulturowa
- Działania edukacyjne dla środowisk lokalnych
- Edukacja na poziomie szkolnym i akademickim
- Model edukacji pozaformalnej dzieci i młodzieży

Kluczowe wskaźniki KPRES obejmują przede wszystkim informację o stopniu rozpowszechnienia idei ekonomii społecznej mierzonej m.in. liczbą podmiotów ekonomii społecznej czy liczbą przedsiębiorstw społecznych. Badają również czy jednostki samorządu terytorialnego (JST) wspomagają ideę ekonomii społecznej. Niemniej należy zaznaczyć, że mierniki, choć w dobrym stopniu mogłyby wskazywać jak powszechna jest idea ekonomii społecznej, to do 2018 r. nie zostały opublikowane ich wartości. Wskazuje to na problem z ich pomiarem, który może być trudny biorąc pod uwagę niejednoznaczne definicje w zakresie ekonomii społecznej, brak bazy informacyjnej obejmującej różne formy i obszary działalności podmiotów ekonomii społecznej, czy też dużą dynamikę powstawania i zamykania tego typu instytucji.

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa	2020 r.
Liczba podmiotów ekonomii społecznej	-	-
Liczba przedsiębiorstw społecznych	-	-
Liczba osób pracujących w PES i w PS	-	-
Odsetek JST, które uzyskały status gminy / powiatu przyjaznego ekonomii społecznej	-	-
Odsetek budżetu JST przekazany na zlecenie zadań podmiotom ES	-	-
Odsetek PES oceniających jako ważne dla swojego funkcjonowania wsparcie otrzymane od społeczności lokalnej	-	-
Liczba miejsc pracy netto utworzonych w PS	-	-
Odsetek kluczowych interesariuszy (m. in. przedstawicieli administracji publicznej, podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, organizacji pozarządowych, partnerów społecznych) pozytywnie oceniających system zarządzania i koordynacji w obszarze wspierania ekonomii społecznej	-	-
Syntetyczny wskaźnik postrzegania ekonomii społecznej w społeczeństwie	-	-

Uwaga: KPRES nie zawiera wartości bazowych i docelowych wskaźników, które mają go monitorować.

Programy implementujące rozwiązania opisywane w dokumentach strategicznych

Poniżej zaprezentowano programy, które operacjonalizują zapisy dokumentów o charakterze strategicznym w obszarze integracji społecznej i przeciwdziałania ubóstwu. Ze względu na tematykę, pozostają one w gestii Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

AKTYWNE FORMY PRZECIWDZIAŁANIA WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU – NOWY WYMIAR 2020

Data przyjęcia dokumentu:	Luty 2016 r.
Organ przyjmujący:	Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Horyzont czasowy:	2020
Opis:	<p>Program ma za zadanie wspierać i zachęcać jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe do większego zaangażowania w wykorzystywanie instrumentów „aktywnych form pomocy” (instytucjonalnych, indywidualnych oraz programowych) w pokonywaniu barier utrudniających wyjście z sytuacji wykluczenia społecznego.</p> <p>Program będzie realizowany przy pomocy trzech otwartych konkursów ofert:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nowe horyzonty aktywnej integracji w środowisku lokalnym – animacja, edukacja, aktywizacja na rzecz zmniejszenia wykluczenia społecznego• Partnerstwa przeciw wykluczeniu społecznemu – profesjonalne aktywne formy pomocy, ze szczególną rolą zatrudnienia socjalnego• Aktywne postawy młodzieży – podnoszenie kompetencji, przedsiębiorczości i odpowiedzialności w wymiarze środowiska
Cel główny:	Włączanie i wzmacnianie uczestniczenia w życiu społecznym i zawodowym osób wykluczonych społecznie oraz rozwój systemu aktywnej integracji poprzez wsparcie jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych.
Cele szczegółowe:	<ul style="list-style-type: none">• objęcie osób, rodzin i ich członków zintegrowanymi lokalnymi działaniami pozwalającymi skorzystać z różnorodnego pakietu usług aktywizacyjnych dla uzyskania wzmocnienia ich indywidualnych kompetencji i umiejętności społecznych, zawodowych i edukacyjnych,• umożliwienie osobom, rodzinom i ich członkom, będącym w trudnej sytuacji życiowej korzystania ze wspólnych dóbr, lokalnych usług społecznych oraz zasobów instytucjonalnych dostępnych w środowisku lokalnym,• integrowanie młodzieży szczególnie ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym z lokalnym środowiskiem poprzez działania edukacyjno-integracyjne.
Rezultaty:	<ul style="list-style-type: none">• poszerzenie oferty działań ukierunkowanych na aktywizację społeczną i zawodową osób wykluczonych społecznie;• zintensyfikowanie współpracy pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz publicznymi służbami zatrudnienia w celu skutecznego wykorzystania aktywizujących form pomocy

	<p>wobec osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;</p> <ul style="list-style-type: none"> • dążenie do usamodzielnienia się adresatów projektów konkursowych oraz powrotu na otwarty rynek pracy; • wzmocnienie działań partnerskich pomiędzy społecznością lokalną, a jednostkami organizacyjnymi służb zatrudnienia, pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi; • wspieranie grup i inicjatyw społecznych (formalnych i nieformalnych); • promowanie wolontariatu wzmacniającego postawy prospołeczne, aktywność i solidarność obywatelską; • wzmocnienie działań profilaktycznych wśród młodzieży; • stworzenie warunków dla kształtowania aktywnych postaw młodzieży; • zmobilizowanie młodzieży do samopomocy społecznej i sąsiedzkiej z wykorzystaniem wsparcia środowiskowego; • efektywne wykorzystanie zasobów Centrów i Klubów Integracji Społecznej, a także stworzenie warunków do podejmowania przez samorząd gminy oraz organizacje pozarządowe inicjatyw organizacyjnych, zmierzających do uruchamiania nowych podmiotów reintegracji społeczno-zawodowej;
Kluczowe wskaźniki w odniesieniu do ubóstwa lub wykluczenia społecznego:	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób objętych usługami instytucji zatrudnienia socjalnego

Konkurs nr 1 - „Nowe horyzonty aktywnej integracji w środowisku lokalnym - animacja, edukacja, aktywizacja na rzecz zmniejszenia wykluczenia społecznego”

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa	Wartość ogółem
Liczba uczestników projektów	-	300
Liczba osób objętych usługami instytucji zatrudnienia socjalnego, które pozytywnie zakończyły zajęcia	-	280
Liczba osób, które usamodzielniały się ekonomicznie	-	25
Liczba zawartych porozumień/ umów partnerskich	-	20

Konkurs nr 2 - „Partnerstwa przeciw wykluczeniu społecznemu – profesjonalne aktywne formy pomocy, ze szczególną rolą zatrudnienia socjalnego”

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa	Wartość ogółem
Liczba osób objętych usługami instytucji zatrudnienia socjalnego	-	300

Liczba osób objętych usługami instytucji zatrudnienia socjalnego, które pozytywnie zakończyły zajęcia. Liczba absolwentów	-	280
Liczba absolwentów, którzy podjęli zatrudnienie wspierane	-	280
Liczba absolwentów, którzy podjęli zatrudnienie na otwartym rynku pracy	-	25
Liczba absolwentów, którzy podjęli działalność gospodarczą, w tym w formie spółdzielni socjalnej	-	25
Liczba zawartych porozumień/ umów partnerskich	-	20

Konkurs nr 3 - „Aktywne postawy młodzieży – podnoszenie kompetencji, przedsiębiorczości i odpowiedzialności w wymiarze środowiska”

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa	Wartość ogółem
Liczba młodzieży uczestnicząca w projektach konkursowych	-	200
Liczba podmiotów reintegracyjnych oraz lokalnych świetlic środowiskowych i klubów młodzieżowych realizujących działania projektowe	-	15
Liczba inicjatyw wolontariackich	-	20

POKONAĆ BEZDOMNOŚĆ. PROGRAM POMOCY OSOBOM BEZDOMNYM

Data przyjęcia dokumentu:	Styczeń 2018 r.
Organ przyjmujący:	Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Horyzont czasowy:	Nie dotyczy, program realizowany cyklicznie (corocznie) na podstawie art. 23 ust. 1 pkt 7a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769, z późn. zm.)
Opis:	Program ma charakter uzupełniający wobec ustawowych obowiązków samorządów gmin w zakresie przeciwdziałania bezdomności, a także charakter wspierający działalność podmiotów uprawnionych, funkcjonujących w obszarze pomocy społecznej. Program stanowi także instrument motywujący do wdrażania nowych metod pracy socjalnej z osobami bezdomnymi oraz programów aktywizacji społecznej i zawodowej tych osób.
Cel główny:	Inspirowanie i wspieranie działań nakierowanych na przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemu bezdomności.
Cele szczegółowe:	<ul style="list-style-type: none"> • Zapobieganie bezdomności przez prowadzenie działań profilaktycznych • Prowadzenie działań aktywizujących skierowanych do osób bezdomnych • Dostosowanie placówek świadczących usługi dla osób bezdomnych do obowiązujących standardów • Inspirowanie do wdrażania nowych rozwiązań w zakresie pomocy osobom bezdomnym

<p>Rezultaty:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost liczby realizowanych programów profilaktycznych, ukierunkowanych na zmniejszenie ryzyka bezdomności. • Rozwój inicjatyw zapewniających osobom zagrożonym bezdomnością dostęp do usług społecznych. • Wzmocnienie działań prewencyjnych ukierunkowanych na zapobieganie bezdomności. • Usprawnienie systemu interwencji i działań ostonowych skierowanych do osób bezdomnych. • Rozwój streetworkingu jako formy pracy socjalnej z osobami bezdomnymi przebywającymi na ulicy i w tzw. miejscach niemieszkalnych. • Rozwój punktów świadczących pomoc doraźną. • Wzrost liczby kontraktów socjalnych zawieranych z osobami bezdomnymi i indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności. • Wzmocnienie i rozwój aktywizacyjnej działalności schronisk dla osób bezdomnych. • Poprawa jakości usług oferowanych w placówkach udzielających schronienia osobom bezdomnym. • Wzrost liczby placówek dla osób bezdomnych, spełniających standardy, przez przeprowadzenie remontów i prac adaptacyjnych. • Promowanie dobrych praktyk oraz nowatorskich metod pracy z osobami bezdomnymi.
<p>Kluczowe wskaźniki w odniesieniu do ubóstwa lub wykluczenia społecznego:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Zapobieganie bezdomności poprzez prowadzenie działań profilaktycznych</i> (Liczba osób, wobec których realizowano działania prewencyjne np. programy profilaktyczne, usługi społeczne) • <i>Prowadzenie działań aktywizujących skierowanych do osób bezdomnych</i> (Liczba osób, wobec których prowadzono działania aktywizujące (np. terapię uzależnień, aktywizację zawodową, aktywizację społeczną)

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa	2018 r.
Zapobieganie bezdomności poprzez prowadzenie działań profilaktycznych	-	200
Prowadzenie działań aktywizujących skierowanych do osób bezdomnych	-	100
Dostosowanie placówek świadczących usługi dla osób bezdomnych do obowiązujących standardów	-	10
Inspirowanie do wdrażania nowych rozwiązań w zakresie pomocy osobom bezdomnym	-	10

WIELOLETNI PROGRAM WSPIERANIA FINANSOWEGO GMIN W ZAKRESIE DOŻYWIANIA "POMOC PAŃSTWA W ZAKRESIE DOŻYWIANIA NA LATA 2014-2020"

Data przyjęcia dokumentu:	10 grudnia 2013 r.
Organ przyjmujący:	Rada Ministrów
Horyzont czasowy:	2020 r.
Opis:	<p>Celem programu wieloletniego jest wsparcie gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewnienia posiłku osobom jego pozbawionym, ze szczególnym uwzględnieniem osób z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich.</p> <p>Program jest elementem polityki społecznej państwa w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcia finansowego gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym, • poprawy poziomu życia rodzin o niskich dochodach, • poprawy stanu zdrowia dzieci i młodzieży, • kształtowania właściwych nawyków żywieniowych.
Cel główny:	<i>Ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych.</i>
Cele szczegółowe:	Brak
Rezultaty:	Spójne z celem głównym tj. zmniejszenie skali niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji.
Kluczowe wskaźniki w odniesieniu do ubóstwa lub wykluczenia społecznego:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób objętych pomocą w zakresie dożywiania w podziale na grupy osób korzystających z pomocy w ramach realizacji pomocy

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa	2018 r.
rzeczywista liczba osób objętych pomocą w zakresie dożywiania w podziale na grupy osób korzystających z pomocy w ramach realizacji pomocy	-	Bd*
koszt realizacji pomocy – ogółem, w tym ze środków własnych i z dotacji budżetu państwa	-	Bd*
koszty posiłków	-	Bd*
liczba posiłków	-	Bd*
rodzaj posiłków	-	Bd*
koszty dowozu posiłków	-	Bd*
średni koszt jednego posiłku	-	Bd*
wielkość środków wydatkowanych na zasiłki celowe w ramach	-	Bd*

realizacji pomocy		
liczba zasiłków celowych	-	Bd*
koszt świadczeń rzeczowych – ogółem, w tym ze środków własnych i z dotacji budżetu państwa	-	Bd*
liczba świadczeń rzeczowych	-	Bd*
inne koszty-ogółem	-	Bd*
szacunkowa liczba osób wymagających dożywiania, nieobjętych tą formą pomocy, w podziale na grupy osób korzystających z pomocy w ramach realizacji pomocy, w układzie „ogółem” i „w tym z powodu: braku środków, braku warunków technicznych i sanitarnych do przygotowania posiłków, braku środków, niechęci rodziców lub dzieci do korzystania z tej formy pomocy, z innych powodów	-	Bd*
informacja dotycząca bazy żywieniowej	-	Bd*

Bd* – dane niepublikowane

PROGRAM OPERACYJNY POMOC ŻYWNOŚCIOWA 2014-2020 PO PŻ

Data przyjęcia dokumentu:	2014 r.
Organ przyjmujący:	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
Horyzont czasowy:	Średniookresowy 2020 r.
Opis:	Program jest krajowym programem operacyjnym oferującym żywność lub podstawową pomoc materialną (PO I), o którym mowa w art. 2 pkt 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 223/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (Dz. Urz. UE L 72 z 12.03.2014 r., str. 1). PO PŻ wspiera osoby i rodziny podlegające deprywacji materialnej, która polega na braku możliwości zaspokojenia potrzeb żywnościowych. Pomoc żywnościowa jest dostarczana w formie paczek lub posiłku.
Cel główny:	Dostarczenie pomocy żywnościowej najbardziej potrzebującym
Cele szczegółowe:	brak
Rezultaty:	Ograniczenie skali braku możliwości zaspokojenia potrzeb żywnościowych wśród mieszkańców Polski.
Kluczowe wskaźniki w odniesieniu do ubóstwa lub wykluczenia społecznego:	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób objęta pomocą żywnościową • liczba osób objęta działaniami na rzecz włączenia społecznego
Proponowane rozwiązania / projekty przyczyniające się do realizacji celów:	Nie dotyczy

Nazwa wskaźnika

Wartość

2018 r.

	bazowa	
liczby osób objętych pomocą żywnościową w podziale na wysokość dochodu odbiorców końcowych	-	Bd*
liczby osób objętych pomocą żywnościową, w tym w podziale na grupy odbiorców końcowych (w tym dzieci), płeć,	-	Bd*
liczby osób objętych działaniami na rzecz włączenia społecznego w podziale na grupy odbiorców końcowych, płeć	-	Bd*
liczby OPL	-	Bd*
wielkości wypłat z tytułu kosztów administracyjnych, magazynowania i transportu oraz prowadzenia działań towarzyszących	-	Bd*

Bd* – dane niepublikowane

"OPARCIE SPOŁECZNE DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI"

Data przyjęcia dokumentu:	Listopad 2017 r.
Organ przyjmujący:	Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Horyzont czasowy:	Nie dotyczy, program realizowany cyklicznie (corocznie) na podstawie art. 23 ust. 1 pkt 7a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769, z późn. zm.)
Opis:	Program ma charakter uzupełniający wobec ustawowych zadań własnych samorządów gmin w zakresie pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzinom. Wsparcie finansowe w ramach Programu daje również możliwość wzmocnienia działalności podmiotom funkcjonującym w obszarze pomocy społecznej, które realizują zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.
Cel główny:	<i>Tworzenie warunków sprzyjających poprawie sytuacji życiowej i społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, zwłaszcza osób chorych psychicznie i upośledzonych umysłowo, a tym samym wzmocnienie i poszerzenie sieci wsparcia społecznego poprzez dofinansowanie samorządów gmin oraz podmiotów funkcjonujących w obszarze pomocy społecznej, o których mowa w art. 25 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.</i>
Cele szczegółowe:	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja społeczna, psychiczna oraz fizyczna osób z zaburzeniami psychicznymi • Zwiększenie różnorodności i poprawa jakości usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi • Integracja osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin ze środowiskiem lokalnym • Wsparcie rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi
Rezultaty:	Przewiduje się następujące rezultaty Programu: <ul style="list-style-type: none"> • Osoby z zaburzeniami psychicznymi otrzymają bogatszą ofertę oparcia społecznego w środowisku lokalnym. • Nastąpi ściślejsza integracja społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi, także poprzez „otwieranie” środowisk lokalnych na tę problematykę • Rodziny osób z zaburzeniami psychicznymi poszerzą swoją wiedzę

	<p>i umiejętności radzenia sobie z problemami życia codziennego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nastąpi profesjonalizacja usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi dzięki szkoleniom i kursom dla kadry, która z nimi pracuje
<p>Kluczowe wskaźniki w odniesieniu do ubóstwa lub wykluczenia społecznego:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób objętych działaniami w ramach celu <i>Aktywizacja społeczna, psychiczna oraz fizyczna osób z zaburzeniami psychicznymi</i> • Integracja osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin ze środowiskiem lokalnym

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa	2018 r.
Liczba osób objętych działaniami w ramach celu <i>Aktywizacja społeczna, psychiczna oraz fizyczna osób z zaburzeniami psychicznymi</i>	-	Min. 100
Liczba innowacyjnych działań zwiększająca różnorodność świadczonych usług	-	Min. 10
Liczba przeprowadzonych przedsięwzięć o charakterze integracyjnym	-	Min. 40
Liczba przeprowadzonych szkoleń, kursów i warsztatów	-	Min. 15

3. Identyfikacja celów i mierników zawartych w wybranych międzynarodowych dokumentach o charakterze strategicznym w odniesieniu do ubóstwa i wykluczenia społecznego

Wyzwania, cele, mierniki i działania zawarte w strategiach choć wpisują się w kontekst m.in. historyczny, społeczny, gospodarczy danego państwa, mogą być inspirowane lub wprost wynikać z polityki organizacji międzynarodowych. Jedną z najważniejszych, do której należy Polska jest Unia Europejska. Ta organizacja gospodarczo-polityczna również formułuje cele, których spełnienie jest niezbędne do tego, aby Wspólnota rozwijała się i była równorzędnym partnerem w stosunkach międzynarodowych. W perspektywie do 2020 r. Unia Europejska przyjęła Strategię „Europa 2020”, która ze względu na istotny wpływ na politykę krajową każdego kraju członkowskiego została opisana poniżej. Strategia odnosi się ściśle do tematyki integracji społecznej dlatego jednym z kluczowych obszarów, który jest w niej monitorowany to zasięg zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Warto wskazać, że w przypadku Polski główny wskaźnik monitorujący obszar ubóstwa i wykluczenia społecznego został włączony zarówno do Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, jak również do Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego oraz Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu.

Z perspektywy włączenia społecznego warto też wspomnieć o Europejskim Filarze Praw Socjalnych, który został proklamowany przez przywódców UE 17 listopada 2017 r. w Göteborgu. Posiada on bogatą bazę wskaźników społecznych.

Wskaźniki z obu dokumentów zostały przedstawione z uwzględnieniem takich wymiarów jak minimalny poziom terytorialny danych, ich źródło oraz rok najbardziej aktualnych danych.

STRATEGIA „EUROPA 2020”

Data przyjęcia dokumentu:	17 czerwca 2010 r.
Organ przyjmujący:	Rada Europejska
Horyzont czasowy:	Średniookresowy (2020 r.)
Opis:	Jest to dokument będący programem rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej na lata 2010-2020. Zastąpiła Strategię Lizbońską. Uwzględnia stojące przed Europą długofalowe wyzwania związane z globalizacją, starzeniem się społeczeństw, rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystania zasobów. Położono w niej nacisk na inteligentny, trwały i sprzyjający włączeniu społecznemu wzrost gospodarczy jako sposób na przezwycięzenie słabości strukturalnych w gospodarce europejskiej, poprawę jej konkurencyjności i wydajności, a także wzmocnienie zrównoważonej społecznej gospodarki rynkowej. Strategia „Europa 2020” służy jako ramy odniesienia dla działań na szczeblu UE oraz na szczeblu krajowym i regionalnym. Znajduje to odzwierciedlenie m.in. w wykorzystywaniu mierników Strategii „Europa 2020” w krajowych

	dokumentach o charakterze strategicznym.
Cel główny:	Zrównoważony wzrost gospodarczy państw członkowskich Unii Europejskiej.
Cele szczegółowe:	<ul style="list-style-type: none"> • 75 proc. osób w wieku 20–64 lat powinno mieć pracę • na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3 proc. PKB Unii • obniżenie emisji gazów cieplarnianych o 20 proc. w porównaniu z rokiem 1990 • 20 proc. energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych • efektywność energetyczna powinna wzrosnąć o 20 proc. • obniżenie odsetka osób wcześniej kończących naukę do poziomu poniżej 10 proc. • co najmniej 40 proc. osób w wieku 30–34 lata powinno posiadać wyższe wykształcenie • zmniejszenie o co najmniej 20 mln liczby osób żyjących w ubóstwie i dotkniętych wykluczeniem społecznym lub mogących się znaleźć w takiej sytuacji.
Rezultaty:	Stworzenie gospodarki opartej na wiedzy, niskoemisyjnej, promującej przyjazne środowisku technologie. Powinna charakteryzować się także oszczędnym gospodarowaniem zasobami, kreować nowe, „zielone” miejsca pracy, przy jednoczesnym zapewnianiu spójności społecznej.
Kluczowe wskaźniki w odniesieniu do ubóstwa lub wykluczenia społecznego:	<ul style="list-style-type: none"> • Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Proponowane rozwiązania / projekty przyczyniające się do realizacji celów:	<ul style="list-style-type: none"> • Brak, państwa członkowskie same wyznaczają działania które mają przyczynić się do osiągnięcia celów Strategii

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych danych ¹
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (wskaźnik zbiorczy) [%]	Kraj	Eurostat	2016
Wskaźnik bardzo niskiej intensywności pracy w gospodarstwie domowym [%]	Kraj	Eurostat	2016
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (po uwzględnieniu transferów społecznych) [%]	Kraj	Eurostat	2016
Wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej	kraj	Eurostat	2016

¹ Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

Podsumowanie

Cecha charakterystyczną dla Strategii Europa 2020 jest skupienie się na kilku najważniejszych z punktu widzenia Wspólnoty obszarach, a następnie zaproponowanie dla nich precyzyjnego zestawu wskaźników. Obszar ubóstwa i wykluczenia społecznego mierzony jest z perspektywy nierówności dochodowych (wskaźnik zagrożenia ubóstwem), subiektywnej łatwości zaspokajania potrzeb materialnych (wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej) oraz sytuacji na rynku pracy (wskaźnik bardzo niskiej intensywności pracy). Z mierników dla wskazanych 3 obszarów stworzono wskaźnik syntetyczny mierzący zasięg wykluczenia społecznego lub ubóstwa. Jest on szeroko wykorzystywany w dokumentach rządowych, zarówno w strategiach, jak i programach o charakterze dokumentów strategicznych.

EUROPEJSKI FILAR PRAW SOCJALNYCH

Data przyjęcia dokumentu:	17 listopada 2017 r.
Organ przyjmujący:	Parlament Europejski, Rada Europejska, Komisja Europejska
Horyzont czasowy:	-
Opis:	<p>Filar jest zbiorem kluczowych zasad dotyczących równych szans i dostępu do zatrudnienia, sprawiedliwych warunków pracy oraz ochrony socjalnej i włączenia społecznego. Mają one pomóc dostosowaniu się do zmian na rynku pracy i w życiu społecznym. W ramach wspomnianych powyżej obszarów wyodrębniono 20 zasad i praw objętych filarem:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Równość szans i dostęp do zatrudnienia, w tym:<ul style="list-style-type: none">• Kształcenie, szkolenia i uczenie się przez całe życie,• Równouprawnienie płci,• Równość szans,• Aktywne wsparcie na rzecz zatrudnienia.2. Sprawiedliwe warunki pracy, w tym:<ul style="list-style-type: none">• Bezpieczne i elastyczne zatrudnienie,• Wynagrodzenie,• Informacje na temat warunków pracy i ochrony w przypadku zwolnienia,• Dialog społeczny i zaangażowanie pracowników,• Równowaga między życiem zawodowym a prywatnym,• Zdrowe, bezpieczne i dostosowane środowisko pracy.3. Odpowiednia i zrównoważona ochrona socjalna, w tym:<ul style="list-style-type: none">• Opieka nad dziećmi i wsparcie na rzecz dzieci,• Ochrona socjalna,• Świadczenia dla bezrobotnych,• Minimalny dochód,• Dochód osób starszych i emerytury,• Opieka zdrowotna,• Integracja osób niepełnosprawnych,• Opieka długoterminowa,• Mieszkania i pomoc dla bezdomnych,• Dostęp do podstawowych usług. <p>Filar ma być narzędziem, które pozwoli na monitorowanie polityki społecznej oraz polityki zatrudnienia, a także implementowanych przez państwa członkowskie reform. Warty odnotowania jest fakt, że ma za zadanie pogłębiać integrację państw członkowskich – przede wszystkim w strefie euro – gdzie filar w założeniach ma mieć charakter obligatoryjny. W przypadku innych krajów członkowskich UE, przystąpienie do filara będzie dobrowolne.</p>
Cel główny:	<p>Zapewnienie obywatelom nowych i bardziej skutecznych praw w obrębie trzech głównych obszarów tematycznych:</p> <ul style="list-style-type: none">• równych szans i dostępu do zatrudnienia,• uczciwych warunków pracy,

	<ul style="list-style-type: none"> ochrony socjalnej i integracji społecznej.
Cele szczegółowe:	-
Rezultaty:	Realizacja filaru ma pomóc stawić czoła zmianom w świecie pracy i w życiu społecznym, aby stworzyć wysoce konkurencyjną społeczną gospodarkę rynkową, zmierzającej do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego. Ponadto wprowadzanie w życie zasad i praw określonych w ramach filaru będą stanowić inspirację dla prac podejmowanych w ramach europejskiego semestru oraz w celu dokończenia budowy Unii gospodarczej i walutowej. W szczególności założenia filaru powinny pomóc rozpocząć na nowo proces integracji w Unii gospodarczej i walutowej, a niektóre zasady i prawa mogłyby wytyczać kierunki, w których należałoby zmierzać przy opracowywaniu bardziej wiążących standardów dla strefy euro.
Kluczowe wskaźniki w odniesieniu do ubóstwa lub wykluczenia społecznego:	<p>Obszar I – równe szanse i dostęp do zatrudnienia:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym Wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej Wskaźnik bardzo niskiej intensywności pracy w gospodarstwie domowym Wskaźnik pogłębionej deprivacji mieszkaniowej (odsetek właścicieli z kredytem lub hipoteką) Wskaźnik pogłębionej deprivacji mieszkaniowej (odsetek wynajmujących z czynszem po cenie rynkowej) <p>Obszar III – ochrona socjalna i integracja społeczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wpływ transferów socjalnych (innych niż emerytura) na redukcję ubóstwa Wydatki rządowe na ochronę socjalną ogółem Wydatki rządowe na zdrowie ogółem Wydatki rządowe na edukację ogółem Stopa zastąpienia
Proponowane rozwiązania / projekty przyczyniające się do realizacji celów:	-

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych danych ²
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (wskaźnik zbiorczy) [%]	Kraj	Eurostat	2016
Wskaźnik bardzo niskiej intensywności pracy w	Kraj	Eurostat	2016

² Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

gospodarstwie domowym [%]			
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (po uwzględnieniu transferów społecznych) [%]	Kraj	Eurostat	2016
Wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej	Kraj	Eurostat	2016
Wskaźnik pogłębionej deprivacji mieszkaniowej (odsetek właścicieli z kredytem lub hipoteką)	Kraj	Eurostat	2016
Wskaźnik pogłębionej deprivacji mieszkaniowej (odsetek wynajmujących z czynszem po cenie rynkowej)	Kraj	Eurostat	2016
Wpływ transferów socjalnych (innych niż emerytura) na redukcję ubóstwa	Kraj	Eurostat	2016
Wydatki rządowe na ochronę socjalną ogółem	Kraj	Eurostat	2016
Wydatki rządowe na zdrowie ogółem	Kraj	Eurostat	2016
Wydatki rządowe na edukację ogółem	Kraj	Eurostat	2016
Stopa zastąpienia	Kraj	Eurostat	2016

Podsumowanie

Lista wskaźników Europejskiego Filaru Praw Socjalnych jest znacznie szersza niż ta prezentowana w Strategii Europa 2020, jednak należy pamiętać, że Filary znacznie precyzyjniej niż Strategia określa główne wyzwania i cele w zakresie polityki socjalnej. Stąd nie dziwi fakt, że baza mierników jest bogatsza. Biorąc pod uwagę determinację Rady i Komisji Europejskiej we wdrażaniu Filaru, należy spodziewać się, że wskaźniki te mogą stać się kluczowymi przy alokowaniu i rozdysponowywaniu środków finansowych w ramach następnej perspektywy finansowej UE.

Innym źródłem, z którego można pozyskać wskaźniki może być Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 – dokument przyjęty przez państwa członkowskie ONZ w 2015 r. Agenda zawiera Cele Zrównoważonego Rozwoju 2030, z których kilka wpisuje się w problematykę wykluczenia społecznego i zagrożenia ubóstwem. Polska, jako sygnatariusz Agendy, nadała jej wysoką rangę o czym może świadczyć fakt, że za jej monitorowanie w Polsce odpowiada Główny Urząd Statystyczny, a niektóre jej obszary, pokrywają się z obszarami strategicznymi na poziomie krajowym.

AGENDA NA RZECZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU 2030

Data przyjęcia dokumentu:	25 września 2015 r.
Organ przyjmujący:	Zgromadzenie Ogólne ONZ
Horyzont czasowy:	długookresowy 2030 r.
Opis:	Agenda jest ramowym planem wdrożenia powiązanych z nią 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju, które mają zostać osiągnięte do 2030 r. Cele odnoszą się do m.in. do problematyki ubóstwa, głodu, zdrowia, edukacji, równości płci, odpowiedzialnego korzystania z zasobów naturalnych, wzrostu gospodarczego powiązanego z godną pracą, innowacyjności, klimatu, pokoju. Są kontynuacją Milenijnych Celów Rozwoju. W Polsce, instytucją odpowiedzialną za monitorowanie Agendy jest Główny Urząd Statystyczny.

Cel główny:	Poprawa dobrobytu społeczeństw
Cele szczegółowe:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eliminacja ubóstwa we wszystkich jego formach na całym świecie; 2. Eliminacja głodu, osiągnięcie bezpieczeństwa żywnościowego i lepsze odżywianie oraz promowanie zrównoważonego rolnictwa; 3. Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu; 4. Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie; 5. Osiągnięcie równości płci oraz wzmocnienie pozycji kobiet i dziewcząt; 6. Zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi; 7. Zapewnienie wszystkim dostępu do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie; 8. Promowanie stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich ludzi; 9. Budowa stabilnej infrastruktury, promowanie zrównoważonego uprzemysłowienia oraz wsparcie innowacyjne; 10. Zmniejszenie nierówności w krajach i między krajami; 11. Uczynienie miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu; 12. Zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji; 13. Podjęcie pilnych działań w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom; 14. Ochrona oceanów, mórz i zasobów morskich oraz wykorzystywanie ich w sposób zrównoważony; 15. Ochrona, przywracanie oraz promowanie zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej; 16. Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz budowę na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu; 17. Wzmocnienie środków wdrażania i ożywienie globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.
Rezultaty:	Zbieżne z celem głównym
Kluczowe wskaźniki w odniesieniu do ubóstwa	<ul style="list-style-type: none"> • Wskaźnik zagrożenia ubóstwem według międzynarodowej granicy ubóstwa

lub wykluczenia społecznego:	<ul style="list-style-type: none"> • Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach społecznych • Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym • Wskaźnik zagrożenia ubóstwem warunków życia • Udział osób otrzymujących zasiłek dla bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych • Udział osób w wieku poprodukcyjnym otrzymujących emeryturę w odniesieniu do ludności ogółem w wieku poprodukcyjnym • Odsetek gospodarstw domowych z dostępem do podstawowych urządzeń sanitarnych i zaopatrzenia w wodę • Udział wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych według COFOG przeznaczanych na zdrowie, edukację i ochronę socjalną w wydatkach ogółem sektora instytucji rządowych i samorządowych
Proponowane rozwiązania / projekty przyczyniające się do realizacji celów:	-

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych danych ³
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem według międzynarodowej granicy ubóstwa [%]	Kraj	GUS	2016
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach społecznych [%] (metodologia Eurostat) ¹⁾	Kraj	GUS	2016
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym [%] (metodologia GUS) ²⁾	Województwo	GUS	2016
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem warunków życia [%] (wg metodologii GUS) ³⁾	Kraj	GUS	2015
Udział osób otrzymujących zasiłek dla bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych [%]	Powiat	GUS	2017
Udział osób w wieku poprodukcyjnym otrzymujących emeryturę w odniesieniu do ludności ogółem w wieku poprodukcyjnym [%]	Kraj	GUS	2015
Odsetek gospodarstw domowych z dostępem do podstawowych urządzeń sanitarnych i zaopatrzenia w wodę [%]	Kraj	GUS	2015
Udział wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych według COFOG przeznaczanych na zdrowie, edukację i ochronę socjalną w wydatkach ogółem sektora instytucji rządowych i samorządowych	Kraj	GUS	2015

³ Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

[%]

- ¹⁾ wskaźnik wyliczany w oparciu o Europejskie Badanie Dochodów i Warunków Życia
²⁾ wskaźnik wyliczany w oparciu o Badanie Budżetów Gospodarstw Domowych
³⁾ wskaźnik wyliczany w oparciu o Badanie Spójności Społecznej

Zarówno Strategia „Europa 2020”, Europejski Filar Praw Socjalnych jak i Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 są dokumentami przedstawiającymi międzynarodowe wyzwania w zakresie m.in. polityki społecznej. Ponadto posiadają bogatą bazę wskaźników służących do określenia stopnia wypełnienia celów w tym obszarze. Z tego względu, choć nie są krajowymi dokumentami o charakterze strategicznym, mogą mieć istotny wpływ na ich kształtowanie (w szczególności Europejski Filar Praw Socjalnych). Ze względu na ich długookresowy charakter oraz stabilną metodologię nad którą czuwają urzędy statystyczne, warto rozważyć włączenie wskaźników prezentowanych w tych dokumentach do kompleksowej oceny zasobów pomocy społecznej (proponycja wskaźników została zawarta w raporcie „Standard informacji, danych i miar strategicznych polityki krajowej w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu”).

W przypadku wskaźników opracowywanych przez Unię Europejską, należy również liczyć się z tym, że podobnie jak ma to miejsce obecnie, będą one służyły monitorowaniu krajowych i samorządowych programów operacyjnych dla nowej perspektywy finansowej.

4. Przegląd wskaźników wg typu dokumentu strategicznego, ich geograficznego poziomu analizy, źródła i aktualności

Poniżej zaprezentowano wskaźniki występujące w dokumentach strategicznych ze względu na ich minimalny poziom pomiaru, źródło i rok najbardziej aktualnych danych. Graficznie oznaczono te mierniki, które są wspólne dla kilku dokumentów. Założono, że w im większej ilości dokumentów wystąpi dany wskaźnik, tym bardziej jest istotny biorąc pod uwagę możliwość oceny stopnia realizacji celu. Jest to jeden z czynników, który powinien być brany pod uwagę, przy formułowaniu propozycji włączania wskaźników z dokumentów strategicznych do oceny zasobów pomocy społecznej.

Analizując tabele wskaźników, warto zwrócić uwagę na źródło pochodzenia danych. Te, których źródłem jest Eurostat lub Główny Urząd Statystyczny pozyskiwane są z badań reprezentacyjnych co pomimo licznych ich zalet (m.in. niższego kosztu badania niż w przypadku badań pełnych, wyższa częstotliwość badań, relatywnie niewielki różnice w porównaniu do badań pełnych) wpływa również na brak możliwości ukazywania wyników w podziale na niższym poziomie podziału terytorialnego niż kraj czy województwo. Wskaźniki, których źródłem jest urząd centralny, pochodzą najczęściej z administracyjnych źródeł danych. Takie dane pozyskiwane są bezpośrednio od jednostek co powinno dać możliwość prezentowania mierników do poziomu podziału terytorialnego reprezentowanego przez jednostkę.

Zastosowane skróty:

GUS – Główny Urząd Statystyczny

MEN – Ministerstwo Edukacji Narodowej




MRPiPS – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

MS – Ministerstwo Sprawiedliwości






MZ – Ministerstwo Zdrowia

UNDP - United Nations Development Programme

Zastosowane oznaczenia graficzne:

-  miernik występuje w Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
-  miernik występuje w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego
-  miernik występuje w jednym z następujących dokumentów: Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020, Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020

STRATEGIA NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych, powszechnie dostępnych danych ⁴	Występowanie w innych strategiach
Skorygowany realny dochód do dyspozycji brutto gospodarstw domowych na 1 mieszkańca wg PPP (UE28=100) [%]	Kraj	Eurostat	2016	
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym [%] (metodologia Eurostat)	Kraj	Eurostat /GUS	2016	
PKB na 1 mieszkańca wg PPP (UE28=100)	Województwo	Eurostat	2016	
Współczynnik Giniego (metodologia Eurostat)	Kraj	Eurostat	2016	
Wskaźnik zatrudnienia kobiet z najmłodszym dzieckiem w wieku do 5 lat [%]	Kraj	Eurostat /GUS	2016	
Stopa ubóstwa skrajnego [%] (metodologia GUS)	Województwo	GUS	2016	
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach społecznych [%] (metodologia Eurostat)	Kraj	Eurostat /GUS	2016	
Odsetek dzieci w wieku 0-3 lata objętych różnymi formami opieki instytucjonalnej [%]	Gmina	GUS/ MRPIPS	2017	
Wskaźnik aktywnego starzenia się (AAI)	Województwo	MRPIPS	2014	
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata [%]	Województwo	Eurostat /GUS	2016	
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	Kraj	Eurostat /GUS	2015	
Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców	Gmina	GUS	2016	





UWAGA: w odniesieniu do ubóstwa lub wykluczenia społecznego zaznaczono wg jakiej metodologii opracowywany jest dany wskaźnik. **Metodologia Eurostat** oznacza, że źródłem danych jest Europejskie Badanie Dochodów i Warunków Życia (EU-SILC), **metodologia GUS**, że źródłem danych jest Badanie Budżetów Gospodarstw Domowych (BBGD).

⁴ Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

Podsumowanie

Przeważająca część wskaźników wykorzystanych w SOR jest dostępna jedynie na poziomie kraju. Wyliczone są przez krajowy i europejski urząd statystyczny wg ustalonej metodologii co zapewnia wysoki poziom jakości i rzetelności danych. Zdecydowana większość wskaźników, wyliczana jest w oparciu o badania reprezentacyjne, co warunkuje brak możliwości przedstawiania wartości mierników na poziomie niższym niż województwo. W maju 2018 r., dane dla wskaźników były dostępne z 2-letnim opóźnieniem. Ze względu na to, służą one raczej do prezentowania trendów i wskazywania dynamiki zmian niż do bieżącej oceny sytuacji społecznej w kraju.

STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU LUDZKIEGO

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych, powszechnie dostępnych danych ⁵	Występowanie w innych strategiach
Wskaźnik rozwoju społecznego (HDI) [pkt]	Kraj	UNDP	2015	
Udział uczniów niepełnosprawnych uczęszczających do szkół ogólnodostępnych w ogólnej liczbie dzieci niepełnosprawnych objętych edukacją szkolną [%]	Kraj	MEN	2016	
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym [%] (metodologia Eurostat)	Kraj	Eurostat /GUS	2016	
Liczba rodzin, która korzysta z usług asystentów rodziny	Kraj	MRPiPS	2016	
Odsetek dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej [%]	Kraj	MRPiPS-OZPS	2016	
Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców	Gmina	GUS	2016	
Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych [%]	Województwo	GUS	2016	
Osoby młode w wieku 20-24 lata niepracujące, nieuczące się i niedokształcające się [%]	Kraj	Eurostat	2016	
Osoby młode w wieku 25-29 lat niepracujące, nieuczące się i	Kraj	Eurostat	2016	



⁵ Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

niedokształcające się [%]			
Odsetek osób należących do mniej uprzywilejowanych grup społecznych, które regularnie (przynajmniej raz w tygodniu) korzystają z Internetu [%]	Kraj	Eurostat	2015
Odsetek zatrudnionych osób skazanych lub ukaranych [%]	Kraj	MS	2016





Podsumowanie



Przeważająca część wskaźników wykorzystanych w SRKL jest dostępna jedynie na poziomie kraju. Podobnie jak w przypadku SOR wyliczane są przez krajowy i europejski urząd statystyczny wg ustalonej metodologii co zapewnia wysoki poziom jakości i rzetelności danych. Więcej wskaźników niż w SOR liczonych jest przez urzędy centralne administracji publicznej (Ministerstwa) na podstawie administracyjnych źródeł danych. W maju 2018 r. dane dla wskaźników były dostępne z 2-letnim opóźnieniem. Ze względu na to, służą one raczej do prezentowania trendów i wskazywania dynamiki zmian niż do bieżącej oceny sytuacji społecznej w kraju. W przypadku danych pochodzących z administracyjnych źródeł danych, istnieje szansa na przyspieszenie terminu publikacji danych i używania ich do monitorowania bieżącej skali zjawiska, które opisują.

KRAJOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA UBÓSTWU I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych, powszechnie dostępnych danych ⁶	Występowanie w innych strategiach
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (wskaźnik zbiorczy) [%]	Kraj	Eurostat / GUS	2016	
Wskaźnik zatrudnienia kobiet z najmłodszym dzieckiem w wieku do 5 lat [%]	Kraj	Eurostat / GUS	2016	
Udział kobiet powracających na rynek pracy po urodzeniu dziecka w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych [%]	Kraj	MRPiPS	2017	

⁶ Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

Odsetek dzieci w wieku do 3 lat objętych opieką instytucjonalną [%]	Gmina	GUS / MRPiPS	2017	
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych opieką przedszkolną, w podziale: Ogółem / Miasto / Wieś [%]	Gmina	GUS / MEN	2016	
Odsetek noworodków objętych badaniami przesiewowymi w kierunku rzadkich wad metabolizmu [%]	Kraj	MZ	Bd	
Liczba rodzin, która korzysta z usług asystentów rodziny	Kraj	MRPiPS	2017	
Stopa bezrobocia absolwentów szkół prowadzących kształcenie zawodowe: policealnych i średnich zawodowych oraz zasadniczych zawodowych [%]	Województwo	GUS	2016	
Odsetek dzieci niepełnosprawnych uczęszczających do szkół ogólnodostępnych w relacji do ogólnej liczby dzieci niepełnosprawnych objętych edukacją szkolną [%]	Kraj	MEN	2016/2017	
Wskaźnik bierności społecznej młodzieży, NEET (not in employment, education or training – osoby niepracujące - bezrobotne i bierne zawodowo, a jednocześnie nieuczestniczące w kształceniu lub szkoleniu) dla osób w wieku: 20-24 lat / 25-29 lata [%]	Kraj	Eurostat	2016	
Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 [%]	Województwo	GUS	2016	
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 16-64 korzystających z pomocy społecznej po zakończeniu uczestnictwa w działaniach na rzecz aktywnej integracji po 36 miesiącach od zakończenia działań [%]	Kraj	MRPiPS	bd	
Liczba korzystających z pomocy społecznej objętych kontraktami socjalnymi	Kraj	MRPiPS- OZPS	2017	
Procent osób usamodzielnionych ekonomicznie po zatrudnieniu socjalnym [%]	Kraj	MRPiPS	bd	
Europejski Konsumencki Indeks Zdrowia	Kraj	Eurostat / MZ	2016	

Liczba mieszkańców przypadająca na 1000 mieszkańców	Gmina	GUS	2016	 
Stosunek spraw egzekucyjnych dotyczących opróżnienia lokali mieszkalnych załatwionych ostatecznie przez wyegzekwowanie świadczenia na podstawie tytułu wykonawczego, z którego nie wynika prawo dłużnika do lokalu socjalnego lub zamiennego, do ogólnej liczby spraw egzekucyjnych dotyczących opróżnienia lokali mieszkalnych załatwionych ostatecznie przez wyegzekwowanie świadczenia [%]	Kraj	MS	bd	
Przeciętne trwanie życia w zdrowiu (HLY); kobiety / mężczyźni	Kraj	Eurostat	2016	
Współczynniki aktywności zawodowej osób w wieku 55-69 lat Ogółem / Kobiety / Mężczyźni Miasto / Wieś [%]	Województwo	GUS	2016	

Bd- dane niepublikowane

Podsumowanie

Nieco ponad połowa wskaźników pozyskiwana jest z krajowego i europejskiego urzędu statystycznego. Pozostałe wyliczane są przez Ministerstwa na podstawie źródeł administracyjnych. Daje to z jednej strony szansę na możliwość pomiaru wskaźników na niższym niż krajowy poziomie pomiaru, z drugiej należy zaznaczyć, że wiele wskaźników nie było jeszcze publikowanych. Mierniki pozyskiwane na podstawie danych z urzędów statystycznych charakteryzują się 2-letnim opóźnieniem, z urzędów centralnych – jednorocznym.

KRAJOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych, powszechnie dostępnych danych ⁷	Występowanie w innych strategiach
Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie objętych pomocą całodobową	Kraj	MS / MRPiPS	2014	

⁷ Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

Procent osób doznających przemocy na obszarze Polski	Kraj	MS	2014
Liczba opracowanych i realizowanych gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Kraj	MRPiPS	2014
Liczba opracowanych i realizowanych powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Kraj	MRPiPS	2014
Liczba opracowanych i realizowanych wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Kraj	MRPiPS	2014
Liczba specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, które stworzyły miejsca noclegowe dla osób doznających przemocy w rodzinie	Kraj	MRPiPS	2014
Liczba utworzonych zespołów interdyscyplinarnych	Kraj	MRPiPS	2014
Liczba sporządzonych ogółem formularzy „Niebieskich Kart - A”	Kraj	MRPiPS	2014
Liczba sporządzonych ogółem formularzy „Niebieskich Kart – C”	Kraj	MRPiPS	2014
Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	Kraj	MRPiPS	2014
Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie uczestniczących w programach psychologiczno-terapeutycznych	Kraj	MRPiPS	2014
Liczba sporządzonych ogółem formularzy „Niebieskich Kart – D”	Kraj	MRPiPS	2014
Liczba osób uczestniczących w szkoleniach dla przedstawicieli służb i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Kraj	MRPiPS	2014
Liczba osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc oddanych różnym formom poradnictwa i wsparcia psychologicznego (superwizja, coaching, grupy wsparcia)	Kraj	MRPiPS	2014
Liczba osób uczestniczących w konferencji organizowanej przez MPIPS	Kraj	MRPiPS	2014

Bd- dane niepublikowane

Podsumowanie

Wszystkie wskaźniki podawane są do wiadomości przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. W lipcu 2015 r. ukazało się ostateczne sprawozdanie, które objęło 2014 r. Tak szybka publikacja danych dawała realną możliwość monitorowania zjawisk. Wszystkie mierniki były zagregowane do poziomu kraju jednak w związku z tym, że są to dane administracyjne, istnieje możliwość ukazania ich na niższym poziomie geograficznym (np. województwa, powiatu).

Warto również zaznaczyć, że wg informacji przekazanych przez MRPiPS, dane nadal są zbierane jednak nie są publikowane.

KRAJOWY PROGRAM ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych, powszechnie dostępnych danych ⁸	Występowanie w innych strategiach
Liczba podmiotów ekonomii społecznej	Kraj	MRPiPS	bd	
Liczba przedsiębiorstw społecznych	Kraj	MRPiPS	bd	
Liczba osób pracujących w PES i w PS	Kraj	MRPiPS	bd	
Odsetek JST, które uzyskały status gminy / powiatu przyjaznego ekonomii społeczne	Kraj	MRPiPS	bd	
Odsetek budżetu JST przekazany na zlecenie zadań podmiotom ES	Kraj	MRPiPS	bd	
Odsetek PES oceniających jako ważne dla swojego funkcjonowania wsparcie otrzymane od społeczności lokalnej	Kraj	MRPiPS	bd	
Liczba miejsc pracy netto utworzonych w PS	Kraj	MRPiPS	bd	
Odsetek kluczowych interesariuszy (m. In. Przedstawiciele administracji publicznej, podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, organizacji pozarządowych, partnerów społecznych) pozytywnie oceniających system zarządzania i koordynacji w obszarze wspierania ekonomii społecznej	Kraj	MRPiPS	bd	

⁸ Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

Syntetyczny wskaźnik postrzegania ekonomii społecznej w społeczeństwie	Kraj	MRPiPS	bd
--	------	--------	----

Bd- dane niepublikowane

Podsumowanie

Wskaźniki są monitorowane i publikowane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Dotychczas nie zostały udostępnione wartości mierników prezentowanych w KPRES. Nie ukazało się też żadne sprawozdanie z realizacji Programu.

AKTYWNE FORMY PRZECIWDZIAŁANIA WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU – NOWY WYMIAR 2020

Konkurs nr 1 - „Nowe horyzonty aktywnej integracji w środowisku lokalnym - animacja, edukacja, aktywizacja na rzecz zmniejszenia wykluczenia społecznego”

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych, powszechnie dostępnych danych ⁹	Występowanie w innych strategiach
Liczba uczestników projektów	Kraj	MRPiPS	bd*	-
Liczba osób objętych usługami instytucji zatrudnienia socjalnego, które pozytywnie zakończyły zajęcia	Kraj	MRPiPS	bd*	-
Liczba osób, które usamodzielnily się ekonomicznie	Kraj	MRPiPS	bd*	-
Liczba zawartych porozumień/ umów partnerskich	kraj	MRPiPS	bd*	-

⁹ Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

Konkurs nr 2 - „Partnerstwa przeciw wykluczeniu społecznemu – profesjonalne aktywne formy pomocy, ze szczególną rolą zatrudnienia socjalnego”

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych, powszechnie dostępnych danych ¹⁰	Występowanie w innych strategiach
Liczba osób objętych usługami instytucji zatrudnienia socjalnego	Kraj	MRPiPS	bd*	-
Liczba osób objętych usługami instytucji zatrudnienia socjalnego, które pozytywnie zakończyły zajęcia. Liczba absolwentów	Kraj	MRPiPS	bd*	-
Liczba absolwentów, którzy podjęli zatrudnienie wspierane	Kraj	MRPiPS	bd*	-
Liczba absolwentów, którzy podjęli zatrudnienie na otwartym rynku pracy	Kraj	MRPiPS	bd*	-
Liczba absolwentów, którzy podjęli działalność gospodarczą, w tym w formie spółdzielni socjalnej	Kraj	MRPiPS	bd*	-
Liczba zawartych porozumień/ umów partnerskich	Kraj	MRPiPS	bd*	-

Konkurs nr 3 - „Aktywne postawy młodzieży – podnoszenie kompetencji, przedsiębiorczości i odpowiedzialności w wymiarze środowiska”

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych, powszechnie dostępnych danych ¹¹	Występowanie w innych strategiach
Liczba młodzieży uczestnicząca w projektach konkursowych	Kraj	MRPiPS	bd*	-
Liczba podmiotów reintegracyjnych oraz lokalnych świetlic środowiskowych i klubów młodzieżowych realizujących działania projektowe	Kraj	MRPiPS	bd*	-
Liczba inicjatyw wolontariackich	Kraj	MRPiPS	bd*	-

bd* - dane są pozyskiwane jednak nie są publikowane

¹⁰ Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

¹¹ Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

Podsumowanie

Wskaźniki są monitorowane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Najbardziej aktualne opublikowane dane dotyczące Programu pochodzą ze Sprawozdania za 2016 r., które ukazało się w grudniu 2017 r. Sprawozdanie nie zawiera wprost odniesienia do założonych wskaźników, a skupia się na omówieniu każdego z konkursów, wydanych kwot, dofinansowanych beneficjentów.

Warto również zaznaczyć, że wg informacji przekazanych przez MRPiPS, dane są zbierane jednak nie są publikowane.

POKONAĆ BEZDOMNOŚĆ. PROGRAM POMOCY OSOBOM BEZDOMNYM

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych, powszechnie dostępnych danych ¹²	Występowanie w innych strategiach
Zapobieganie bezdomności poprzez prowadzenie działań profilaktycznych	Kraj	MRPiPS	bd*	-
Prowadzenie działań aktywizujących skierowanych do osób bezdomnych	Kraj	MRPiPS	bd*	-
Dostosowanie placówek świadczących usługi dla osób bezdomnych do obowiązujących standardów	Kraj	MRPiPS	bd*	-
Inspirowanie do wdrażania nowych rozwiązań w zakresie pomocy osobom bezdomnym	Kraj	MRPiPS	bd*	-

bd* - nowa edycja Programu. Zakłada się, że dane zostaną udostępnione w 2019 r. i będą dotyczyły 2018r.

Podsumowanie

Wskaźniki są monitorowane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Najbardziej aktualne dane dotyczą „Programu wspierającego powrót osób bezdomnych do społeczności” – edycja 2016. Zostały przedstawione w sprawozdaniu z sierpnia 2017r. Sprawozdanie zawiera odniesienie do wskaźników z Programu, jednak są one odmienne od tych ustalonych w nowej edycji na 2018 r. Zakłada się, że podobnie jak dotychczas, dane za 2018 r. ukażą się w 2019 r.

¹² Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

WIELOLETNI PROGRAM WSPIERANIA FINANSOWEGO GMIN W ZAKRESIE DOŻYWIANIA "POMOC PAŃSTWA W ZAKRESIE DOŻYWIANIA NA LATA 2014-2020"

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych, powszechnie dostępnych danych ¹³	Występowanie w innych strategiach
rzeczywista liczba osób objętych pomocą w zakresie dożywiania w podziale na grupy osób korzystających z pomocy w ramach realizacji pomocy	Kraj	MRPiPS	2013	-
koszt realizacji pomocy – ogółem, w tym ze środków własnych i z dotacji budżetu państwa	Kraj	MRPiPS	2013	-
koszty posiłków	Kraj	MRPiPS	2013	-
liczba posiłków	Kraj	MRPiPS	2013	-
rodzaj posiłków	Kraj	MRPiPS	2013	-
koszty dowozu posiłków	Kraj	MRPiPS	2013	-
średni koszt jednego posiłku	Kraj	MRPiPS	2013	-
wielkość środków wydatkowanych na zasiłki celowe w ramach realizacji pomocy	Kraj	MRPiPS	2013	-
liczba zasiłków celowych	Kraj	MRPiPS	2013	-
koszt świadczeń rzeczowych – ogółem, w tym ze środków własnych i z dotacji budżetu państwa	Kraj	MRPiPS	2013	-
liczba świadczeń rzeczowych	Kraj	MRPiPS	2013	-
inne koszty-ogółem	Kraj	MRPiPS	2013	-
szacunkowa liczba osób wymagających dożywiania, nieobjętych tą formą pomocy, w podziale na grupy osób korzystających z pomocy w ramach realizacji pomocy, w układzie „ogółem” i „w tym z powodu: braku środków, braku warunków technicznych i sanitarnych do przygotowania posiłków, braku środków, niechęci rodziców lub dzieci do korzystania z tej formy pomocy, z innych powodów	Kraj	MRPiPS	2013	-
informacja dotycząca bazy żywniowej	Kraj	MRPiPS	2013	-

¹³ Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

Podsumowanie

Wskaźniki są monitorowane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Najbardziej aktualne dane dotyczą poprzedniej edycji Programu, który zakończył się w 2013 r. zostały przedstawione w sprawozdaniu z sierpnia 2014 r. Z informacji przekazanych przez MRPiPS wynika, że dane pozyskiwane są regularnie, częściej niż raz do roku, jednak obecnie nie są publikowane. Z analizy sprawozdania wynika, że pozyskane przez MRPiPS dane, w razie potrzeby mogłyby być prezentowane na niższym niż krajowy poziomie.

PROGRAM OPERACYJNY POMOC ŻYWNOŚCIOWA 2014-2020 PO PŻ

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych, powszechnie dostępnych danych ¹⁴	Występowanie w innych strategiach
liczba osób objętych pomocą żywnościową w podziale na wysokość dochodu odbiorców końcowych	Kraj	MRPiPS	2016	-
liczba osób objętych pomocą żywnościową, w tym w podziale na grupy odbiorców końcowych (w tym dzieci), płeć,	Kraj	MRPiPS	2016	-
liczba osób objętych działaniami na rzecz włączenia społecznego w podziale na grupy odbiorców końcowych, płeć	Kraj	MRPiPS	2016	-
liczba OPL	Kraj	MRPiPS	2016	-
wielkości wypłat z tytułu kosztów administracyjnych, magazynowania i transportu oraz prowadzenia działań towarzyszących	Kraj	MRPiPS	2016	-

Podsumowanie

Wskaźniki są monitorowane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Najbardziej aktualne dane dotyczą 2016 r. zostały przedstawione w sprawozdaniu z 29 czerwca 2017 r. Wszystkie mierniki były zagregowane do poziomu kraju jednak w związku z tym, że są to dane administracyjne, istnieje możliwość ukazania ich na niższym poziomie geograficznym (województwa, powiatu, gminy).

¹⁴ Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

"OPARCIE SPOŁECZNE DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI"

Nazwa wskaźnika	Minimalny poziom pomiaru	Źródło	Rok najbardziej aktualnych, powszechnie dostępnych danych ¹⁵	Występowanie w innych strategiach
Liczba osób objętych działaniami w ramach celu <i>Aktywizacja społeczna, psychiczna oraz fizyczna osób z zaburzeniami psychicznymi</i>	Kraj	MRPiPS	bd	-
Liczba innowacyjnych działań zwiększająca różnorodność świadczonych usług	Kraj	MRPiPS	bd	-
Liczba przeprowadzonych przedsięwzięć o charakterze integracyjnym	Kraj	MRPiPS	bd	-
Liczba przeprowadzonych szkoleń, kursów i warsztatów	Kraj	MRPiPS	bd	-

Podsumowanie

Wskaźniki są monitorowane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Dotychczas nie ukazało się sprawozdanie z programu.

¹⁵ Sprawdzane wg stanu na maj 2018 r.

WNIOSKI

Wskaźniki są istotnym elementem każdej Strategii i Programu ponieważ ukazują postęp w realizacji zakładanego celu. Analiza krajowych Strategii i Programów pozwala sformułować następujące wnioski:

- Wskaźniki prezentowane przez urzędy statystyczne charakteryzują się regularnością publikowania, stabilną metodologią oraz możliwością dokonywania porównań międzynarodowych (te, dla których metodologię przygotowuje Eurostat). Z drugiej strony opierają się na badaniach reprezentacyjnych co powoduje, że najczęściej można je ukazać na poziomie kraju lub województwa, a wyniki nie mogą obejmować zbyt wielu wymiarów. Są też najczęściej opóźnione o 2 lata.
- Wskaźniki prezentowane przez Ministerstwa najczęściej przedstawiane są w ramach sprawozdań z Programów. Te powinny ukazywać się z ustaloną regularnością (np. raz w roku), jednak z analizy wynika, że w rzeczywistości zależy to od programu. Wyniki opierają się o dane administracyjne, które powinny umożliwić analizy przestrzenne nawet na poziomie gminy (choć często zależy to od stopnia zaawansowania systemu pobierającego informacje danego Ministerstwa). Bardzo duża zaletą korzystania z danych administracyjnych jest fakt, że są one dostępne o ok. rok szybciej niż dane z urzędów statystycznych.
- Należy podkreślić również, że wskaźniki prezentowane przez Ministerstwa w programach o czysto operacyjnym charakterze, nie mają stałego charakteru. Mogą, tak jak zapisy Programu, zmienić się z roku na rok. To skutkuje m.in. brakiem możliwości prowadzenia analiz szeregów czasowych. Są to przeważnie wskaźniki rezultatu odnoszące się do liczby uczestników, liczby zrealizowanych projektów etc.
- Zdecydowana większość wskaźników z dokumentów strategicznych pochodzi z badań reprezentacyjnych (te, które jako źródło mają wskazany Eurostat i GUS), co oznacza, że będą one do OZPS przekazywane, a nie z niej pozyskiwane.
- W odniesieniu do tematyki ubóstwa lub wykluczenia społecznego istnieją wskaźniki, które niezależnie od dokumentu strategicznego występują najczęściej. Są to:
 - Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (wskaźnik zbiorczy)
 - Wskaźnik zatrudnienia kobiet z najmłodszym dzieckiem w wieku do 5 lat
 - Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców

Wynika z tego, że w przypadku problematyki ubóstwa i wykluczenia społecznego, obszarami monitorowanymi najczęściej są, poza zasięgiem ubóstwa, rynek pracy oraz sytuacja mieszkaniowa.

Proponowane do prezentowania w OZPS mierniki to:

Obszar	Nazwa miernika	Uzasadnienie
Ubóstwo lub wykluczenie społeczne	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (wskaźnik zbiorczy, wg metodologii Eurostat)	Wskaźnik ma stałą metodologię, jest regularnie monitorowany i wykorzystywany w wielu dokumentach krajowych jak i Komisji Europejskiej. Ze względu na jego powszechne wykorzystanie, Eurostat wciąż pracuje nad szybszym jego publikowaniem czy prognozowaniem.
Rynek pracy	Wskaźnik zatrudnienia (wskaźnik prezentowany przez Eurostat)	Wskaźnik o stałej metodologii, regularnie monitorowany z częstotliwością kwartalną i roczną na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. Jest jednym z głównych wskaźników badania co sprawia, że może być pokazywany w różnych wymiarach np. płci, wieku czy wykształcenia. Nie bez znaczenia jest fakt, że jego procentowe zmiany są prognozowane raz do roku w ramach Wieloletniego Planu Finansowego Państwa (MF) jak również przez Komisję Europejską w Wiosennej i Jesiennej Prognozie Gospodarczej (Spring Economic Forecast i Autumn Economic Forecast).
Rynek pracy	Stopa bezrobocia (wskaźnik prezentowany przez Eurostat)	Wskaźnik o stałej metodologii, regularnie monitorowany z częstotliwością miesięczną, kwartalną i roczną na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. Jest jednym z głównych wskaźników badania co sprawia, że może być pokazywany w różnych wymiarach np. płci, wieku czy wykształcenia. Podobnie jak wskaźnik zatrudnienia, jest prognozowany raz do roku w ramach Wieloletniego Planu Finansowego Państwa (MF) jak również przez Komisję Europejską w Wiosennej i Jesiennej Prognozie Gospodarczej (Spring Economic Forecast i Autumn Economic Forecast).
Sytuacja mieszkaniowa	Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców	Wskaźnik prezentowany przez GUS. Pojawiał się we wszystkich dokumentach o charakterze strategicznym, które miały średnio i długookresowy horyzont prognozy.

Lista wskaźników nie jest pełna, jednak są one najłatwiejszymi do pozyskania, interpretacji, a także pokazania w różnych wymiarach analizy np. geograficznym, ze względu na płeć, wiek itd. Jeżeli będą się one zmieniać w sposób negatywny (np. wzrośnie wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i spadnie wskaźnik zatrudnienia) to będzie miało to również wpływ na

zwiększone oczekiwania obywateli wobec pomocy społecznej. Są to podstawowe wskaźniki służące monitorowaniu sytuacji społecznej, na rynku pracy i mieszkalnictwie. Mogą być punktem wyjścia do odpowiedzi na dalsze pytania o konkretne grupy zagrożonych np. niepełnosprawnych, rodziców z dziećmi, bezrobotnych, w tym długotrwale, osób starszych, które mogą być różne w zależności od uwarunkowań społeczno-ekonomicznych danego regionu.

Szerszy zestaw wskaźników zaprezentowany został w raporcie *Standard informacji, danych i miar strategicznych polityki krajowej w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu*, w rozdziale 3. Wskaźniki w strategiach na szczeblu krajowym w odniesieniu do realizacji poszczególnych celów strategicznych w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu.

REKOMENDACJE W ODNIESIENIU DO OZPS

- Ocena Zasobów Pomocy Społecznej ma służyć jednostkom samorządu terytorialnego zweryfikowaniu zasobów którymi dysponują (m.in. kadrowych, infrastrukturalnych), aby świadczyć skuteczną i efektywną pomoc najbardziej potrzebującym. Oznacza to, że musi być ona prowadzona na najbardziej aktualnych danych jakimi dysponują jednostki. Musi także umożliwić określenie, czy posiadane zasoby są i będą w krótkim czasie (1 rok) wystarczające do realizowania usług wysokiej jakości. Biorąc pod uwagę to założenie należy stwierdzić, że:
 - Prezentowane w Strategiach mierniki, choć dobre do określenia wyzwań krajowych, czy formułowania działań na poziomie województw, nie przystają do potrzeb informacyjnych gmin. Dzieje się tak ponieważ mierniki te są przeważnie opóźnione o 2 lata w stosunku do roku, w którym należy sporządzić OZPS. Ponadto są one prezentowane najczęściej na poziomie kraju, nieliczne na poziomie województw.
 - Mierniki tworzone przez Ministerstwa mogłyby być wykorzystane w OZPS pod warunkiem ich regularnego publikowania na poziomie odpowiadającym poziomowi jednostki samorządu terytorialnego oraz stałości metodologii.
 - Mierniki ustalane przez Ministerstwa, a dotyczące Programów o wyłącznie charakterze operacyjnym nie powinny być stosowane w formularzu OZPS ponieważ dotyczą wyłącznie konkretnych inicjatyw i monitorują najczęściej liczbę uczestników, liczbę zrealizowanych projektów, wdrożonych rozwiązań.
- Użycie wskaźników ze Strategii i innych dokumentów o charakterze strategicznym powinno mieć charakter dodatku do OZPS, który umożliwia stworzenie średnio lub długookresowej okresowej strategii rozwoju społecznego gminy, powiatu, województwa.
- Podobnie jak dotychczas, wskaźniki z dokumentów międzynarodowych, szczególnie tych, które przygotowywane są przez Komisję Europejską, będą przydatne do tworzenia krajowych lub wojewódzkich strategii średnio i długookresowych, zakładających współfinansowane z funduszy unijnych. Programy czy Strategie, które do monitorowania postępów w realizacji celów wykorzystują metodologię Eurostatu, mogą umożliwić porównania międzynarodowe oraz przyczynić się do szerzenia dobrych praktyk w przypadku zestawu działań, które doprowadzą do osiągnięcia zakładanego celu.

Dokumenty źródłowe

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar integracji
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Sprawozdanie z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2014 r.
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
- Program „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – nowy wymiar 2020” (przyjęty w 2014 r., zaktualizowany w 2016 r., AFPWS 2020)
- Sprawozdanie z realizacji Programu pn. "Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu - nowy wymiar 2020" za 2016 r.
- Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym
- Program wieloletni „Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania na Lata 2014-2020”
- Sprawozdanie z realizacji programu wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" za lata 2010 - 2013
- Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020
- Sprawozdanie roczne z wdrażania PO PŻ w 2016 r.
- „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi”
- Komunikat Komisji Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
- Europejski Filar Praw Socjalnych
- Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030

Pozostałe wykorzystane źródła:

- <http://wskaznikizrp.stat.gov.pl/index.jsf?jezyk=pl>
- <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained>
- <http://www.un.org.pl/agenda-2030-rezolucja>
- https://ec.europa.eu/poland/news/171128_europejski_filar_pl
- <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/explorer>
- <http://strateg.stat.gov.pl/Home/Strateg>